

Rapport

Zelfstandigen Enquête Arbeid 2025

Methodologie

juli 2025

TNO innovation
for life

Ministerie van Sociale Zaken en
Werkgelegenheid

Zelfstandigen Enquête Arbeid 2025

Methodologie

TNO

Health & Work

088 866 61 00

www.tno.nl

www.monitorarbeid.nl

CBS

Inlichtingen

Tel. (088) 570 70 70

www.cbs.nl

Via contactformulier: www.cbs.nl/infoservice

Deze publicatie is gratis te downloaden via

www.monitorarbeid.nl en via www.cbs.nl

© 2025 TNO | CBS: Leiden | Heerlen

Auteurs:

H.A. van de Ven (TNO)

H. Lautenbach (CBS)

J. Koen (TNO)

B. Janssen (CBS)

P. Couzy (TNO)

G.M. Gommans (CBS)

J.S.W.B. Helgers (CBS)

L.M.C. van Dam (TNO)

Met dank aan:

Het Ministerie van SZW: Piet Venema en Jesse Hoogenbosch

Vormgeving:

Coek Design, Prinsenbeek

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4	4	Kwaliteit van de ZEA	46
1.1	Aanleiding	4	4.1	Item non-response	46
1.2	Doelpopulatie	5	4.2	Betrouwbaarheid van de schalen	47
1.3	Inhoud	6	4.3	Reacties van respondenten op de vragenlijst	48
1.4	Doel en beoogde gebruikers	6	4.4	Conclusies over de kwaliteit van de ZEA	49
1.5	Leeswijzer	6			
1.6	Openbaarmaking van de resultaten en gebruik door derden	7	Referenties		51
2	Verantwoording van de onderwerpen in de ZEA	8			
2.1	Overzicht van de onderwerpen	9			
2.2	Herkomst van de onderwerpen	11			
2.3	Verrijking van de ZEA met registerdata	22			
3	Dataverzameling en verwerking	29			
3.1	Steekproef	29			
3.2	Veldwerk	31			
3.3	Respons	33			
3.4	Vergelijking van respons met steekproefkader	36			
3.5	Weging	41			

Inleiding

De Zelfstandigen Enquête Arbeid (ZEA) is een enquête onder zelfstandig ondernemers over hun arbeidsomstandigheden en inzetbaarheid. TNO en CBS voeren de ZEA uit in samenwerking met het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW). De enquête wordt vanaf 2015 iedere twee jaar afgenomen. De ZEA 2025 heeft 6184 (volgende) ingevulde vragenlijsten opgeleverd. Dat komt neer op een bruikbare respons van 27,2%. In dit rapport is terug te vinden welke onderwerpen zijn bevraagd, hoe de data zijn verzameld en wat de resultaten zijn. De ZEA 2025 wordt gefinancierd vanuit het programma Monitoring van Arbeid van TNO.

1.1 Aanleiding

Door onder meer technologische, economische, sociale, politieke en demografische ontwikkelingen verandert de werksituatie van iedereen die in Nederland woont en werkt. Daarom monitoren we de werksituatie door middel van drie enquêtes: één onder werknemers, één onder zelfstandig ondernemers en één onder werkgevers. De Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden (NEA) wordt jaarlijks uitgevoerd onder werknemers in loondienst in Nederland. De werksituatie van zelfstandig ondernemers wordt tweejaarlijks gemonitord in de

Zelfstandigen Enquête Arbeid (ZEA), evenals de visie van werkgevers op de arbeidssituatie in de Werkgevers Enquête Arbeid (WEA). De NEA en ZEA hebben beide een brede focus op werk: ze geven een representatief beeld van werknemers en zelfstandig ondernemers in Nederland en spelen daarmee een belangrijke rol in de informatievoorziening over de werksituatie van het grootste deel van werkend Nederland. De NEA en de ZEA worden uitgevoerd door TNO en CBS in samenwerking met het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Als aanvulling hierop monitort TNO tweejaarlijks de visie van werkgevers op de arbeidssituatie in de Werkgevers Enquête Arbeid (WEA).

Zelfstandigen vormen een belangrijk deel van de beroepsbevolking in Nederland

In 2023 waren er in totaal ruim 2,2 miljoen zelfstandigen (Het betreft hier alle personen die inkomen uit werkzaamheden als zelfstandige hebben, ongeacht de hoogte van het inkomen. Zowel hoofdinkomen als neveninkomens worden hier meegerekend. Tot de zelfstandigen worden behalve zelfstandig ondernemers ook directeuren-grotaandeelhouder, meewerkende gezinsleden en overige zelfstandigen (waaronder personen met resultaat uit overige werkzaamheden) gerekend) (CBS, 2025).

Vooraf de zelfstandige zonder personeel (zzp'er) is in omvang toe- genomen. Het aantal zzp'ers groeide van bijna 1,3 miljoen personen in 2010 tot ruim 1,9 miljoen personen in 2023 (CBS). De zelfstandig ondernemers verschillen op een aantal aspecten van hun werk- situatie met die van werknemers. Zo blijken zelfstandig ondernemers bijvoorbeeld tot op hogere leeftijd te willen blijven werken. Daarnaast ervaren zelfstandig ondernemers zonder personeel relatief weinig werkgerelateerde psychische vermoeidheid (burn-outklachten), meer autonomie en minder werkdruk in vergelijking met werknemers (TNO, 2020; Van der Torre, Dirven en Van de Ven, 2018; Dirven en van der Torre, 2016). Aan de andere kant geven zelfstandig ondernemers zonder personeel aan dat ze minder makkelijk dan werknemers kunnen voldoen aan de fysieke eisen die het werk stelt (Van der Torre en Dirven, 2016) en heeft een substantieel deel geen arbeids- ongeschiktheidsverzekering (Van der Torre et al., 2019). Mede van- wege deze verschillen is het van belang informatie over deze doel- populatie te verzamelen.

1.2 Doelpopulatie

De doelpopulatie van de ZEA bestaat uit zelfstandig ondernemers van 15 jaar en ouder die in Nederland wonen. Dit zijn personen die voor eigen rekening of risico arbeid verrichten in een eigen bedrijf of prak- tijk en daarover winstaangifte doen voor de inkomstenbelasting bij de Belastingdienst. Het gaat binnen deze groep zowel om zelfstandig

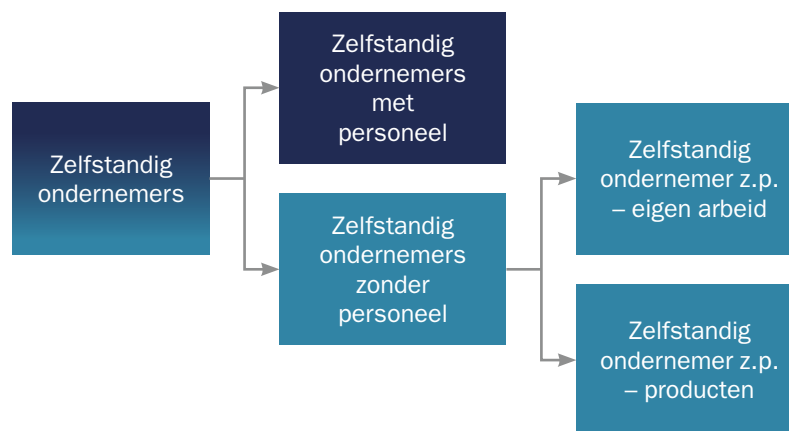
ondernemers met als zonder personeel. In 2023 telde Nederland bijna 1,4 miljoen zelfstandig ondernemers (CBS, 2025).

De zelfstandig ondernemers zonder personeel kunnen weer opge- deeld worden in:

- zelfstandig ondernemers zonder personeel die voornamelijk hun eigen arbeid of diensten inzetten, en;
- zelfstandig ondernemers zonder personeel die voornamelijk producten verkopen of grondstoffen aanbieden.

Schematisch ziet dat er als volgt uit:

Figuur 1.1 Schematische weergave doelpopulatie ZEA

Zelfstandigen die geen winstaangifte doen voor de inkomstenbelasting, t.w. directeuren-grootaandeelhouders (DGA's), meewerkende gezinsleden en overige zelfstandigen (personen met resultaat uit overige werkzaamheden), behoren niet tot de doelpopulatie van de ZEA. Uit een pilot bleek namelijk dat specifiek toegespitste vragenlijsten wenselijk zijn om een acceptabele respons te kunnen realiseren bij deze groepen zelfstandigen.

1.3 Inhoud

De ZEA omvat een breed scala aan onderwerpen die de arbeidsomstandigheden en inzetbaarheid van zelfstandig ondernemers betreffen. Er wordt onder andere gevraagd naar arbeidsomstandigheden, werktijden, arbeidsongevallen, ziekte, functioneren, inzetbaarheid, pensioen, arbeidsongeschiktheidsverzekeringen en opleiding en ontwikkeling (zie hoofdstuk 2).

De vragenlijst van de ZEA 2025 is grotendeels hetzelfde als de vragenlijst van 2023 omdat het doel is ontwikkelingen gedurende langere tijd te monitoren. Desalniettemin is de ZEA 2025 op een aantal punten aangepast waarmee aansluiting met de actualiteit wordt gezocht. Er zijn bijvoorbeeld vragen toegevoegd over ketenverantwoordelijkheid, investeringen (o.m. in AI), en over leren en ontwikkelen. Vragen over de krapte op de arbeidsmarkt maken, enigszins aangepast, net als in 2023 deel uit van de vragenlijst. Om de invulduur van de vragenlijst

gelijk te houden, zijn er enkele eerder opgenomen vragen geschrapt, zoals vragen over COVID-19 gerelateerd verzuim. Van alle vragen in de ZEA komt een groot deel overeen met die in de NEA om een zo goed mogelijke vergelijking tussen werknemers en zelfstandig ondernemers mogelijk te maken.

1.4 Doel en beoogde gebruikers

De beoogde gebruikers van de resultaten van de ZEA zijn beleidsmakers, politici, belangenbehartigers van zelfstandig ondernemers, brancheorganisaties, sociale partners, onderzoekers, adviseurs en andere geïnteresseerden. Met de informatie die middels de ZEA wordt verzameld, kunnen overheden, belangenverenigingen van zelfstandigen en brancheorganisaties beter inspelen op de behoeften en knelpunten van zelfstandig ondernemers. Verder biedt de ZEA informatie waarmee het politieke en maatschappelijke debat over de werksituatie en de rol van zelfstandigen beter kan worden onderbouwd. Onderzoeksinstituten en adviesbureaus kunnen specifieke vraagstukken nader onderzoeken door middel van verdiepende analyses op de ZEA data, al dan niet gekoppeld aan andere databronnen.

1.5 Leeswijzer

Dit rapport bevat een methodologische verantwoording van het onderzoek. Na het inleidende eerste hoofdstuk behandelt hoofdstuk 2 de herkomst van de vragen. De dataverzameling komt in hoofdstuk 3

aan bod. In hoofdstuk 4 wordt de kwaliteit en de betrouwbaarheid van de gebruikte schalen beschreven. Een tabel met de inhoudelijke resultaten is onderdeel van de publicatie ‘De ZEA in Vogelvlucht’.

1.6 Openbaarmaking van de resultaten en gebruik door derden

Op basis van de ZEA 2025 zullen diverse publicaties volgen, waaronder wetenschappelijke artikelen, rapporten en nieuwsberichten. Door middel van verdiepende analyses kunnen specifieke maatschappelijke en wetenschappelijke vraagstukken worden beantwoord. De ZEA 2025 data zullen vanaf 1 juli 2026 – onder voorwaarden – toegankelijk worden gemaakt voor derden via het Centrum voor Beleidsstatistiek van het CBS. Meer informatie hierover is te vinden op de CBS website: Microdata: Zelf onderzoek doen (cbs.nl).

Verantwoording van de onderwerpen in de ZEA

In dit hoofdstuk worden de herkomst en de operationalisaties van de onderwerpen beschreven. De onderwerpen worden gezamenlijk vastgesteld door TNO, CBS en SZW. Ze zijn zo gekozen dat ze de werksituatie van zelfstandig ondernemers zo goed mogelijk in beeld brengen. Om de situatie van zelfstandig ondernemers te kunnen vergelijken met die van werknemers, is een aanzienlijk deel van de onderwerpen vergelijkbaar met de NEA. De onderwerpen die ook van toepassing zijn op ondernemers zijn overgenomen uit de NEA. Daarbij zijn een aantal onderwerpen iets anders geoperationaliseerd dan in de NEA om beter aan te sluiten bij de belevingswereld van ondernemers. Daarnaast is een aantal onderwerpen opgenomen die specifiek zijn voor de werksituatie van zelfstandig ondernemers. Dit betreft bijvoorbeeld onderwerpen als het aantal opdrachtgevers of welke voorzieningen zij getroffen hebben voor hun pensioen. De vragenlijst van

2025 is voor het overgrote deel hetzelfde als de vragenlijst van 2023. De vragenlijsten worden over de jaren heen grotendeels gelijk gehouden zodat de werksituatie over langere tijd gemonitord kan worden met gebruikmaking van steeds dezelfde indicatoren. Aan de andere kant nemen bepaalde thema's in belang toe en anderen in belang af of zijn er relevante nieuwe thema's, waardoor er elk jaar op beperkte schaal wijzigingen worden doorgevoerd. In onderstaande paragrafen zijn de wijzigingen beschreven die in 2025 zijn doorgevoerd. Om ruimte te creëren voor nieuwe vragen, worden enkele vragen altemeer eens per vier jaar uitgevraagd. Zo wordt bijvoorbeeld in 2025 niet gevraagd naar startmotieven voor het ondernemerschap en keert bijvoorbeeld de vraag - na een afwezigheid in 2023 - nu terug over redenen voor het al dan niet hebben van een arbeidsongeschiktheidsverzekering.

2.1 Overzicht van de onderwerpen

Hieronder staat een overzichtstabel met de bevraagde onderwerpen van de ZEA 2025.

Tabel 2.1.1 Overzicht onderwerpen ZEA 2025

Blok	Onderwerp
Persoonsgegevens	Geslacht
	Leeftijd
Betaald Werk	Maatschappelijke positie
Arbeidsmarkt- krapte	Gevolgen personeelstekort
	Maatregelen omgaan met personeelstekort
Personeel en samenwerking	Personeel in dienst
	Samenwerking zelfstandigen
	Personeel ingehuurd
	Hoe personeel ingehuurd
	Medeondernemer/meewerkend gezinslid
Klanten	Diensten of goederen
	Soort klanten
	Aantal klanten/opdrachtgevers
	Klantenwerving
	Omzet grootste klant
	Deel omzet via digitale platforms
	Reden klantenwerving via digitale platforms
	Sector opdrachtgever/klant
	Uurtarief
	Financiële situatie bedrijf

Blok	Onderwerp
Omvang werkweek	Omvang werkweek (uren)
	Uren in loondienst
	Aantal dagen in de week waarop wordt gewerkt
	Andere personen op werklocatie
	Afwijkende werktijden
	Thuiswerken (uren)
Start als zelfstandig ondernemer	Sinds welk jaar zelfstandig ondernemer
	Sinds welk jaar bestaat de onderneming
	Situatie voor zelfstandig ondernemerschap
Uw bedrijf	Soort bedrijf
Uw beroep/vak	Beroep
Werk- omstandigheden	Gevaarlijk werk
	Fysieke belasting
	Gevaarlijk stoffen
	Autonomie
	Taakeisen (werkdruk)
	Cognitieve belasting
	Gevarieerd werk
	Innovatief gedrag
	Beeldschermwerk
	Gebruik technologie

Blok	Onderwerp
Ongewenst gedrag	Ongewenst gedrag
Arboregels	Maatregelen gezond en veilig werken
	Informatie gezond en veilig werken
	Ketenverantwoordelijkheid
Arbeidsongevallen	Arbeidsongeval afgelopen jaar
	Uitval door arbeidsongeval
	Oorzaak letsel
	Behandeling letsel
Gezondheid	Algemene gezondheidstoestand
	Werkgerelateerde psychische vermoeidheid (Burn-outklachten)
	Bevlogenheid
Ziekte en werk	Uitval door ziekte
	Ondersteunende dienstverlening
	Behoeft en toegang vertrouwenspersoon
	Arbeidsongeschiktheidsvoorzieningen
	Reden wel of geen arbeidsongeschiktheidsverzekering
De laatste keer dat u niet kon werken vanwege ziekte	Soort klacht
	Aantal dagen niet gewerkt
	Klacht wel of niet werk-gerelateerd
	Oorzaak klacht
Beroepsziekten	Beroepsziekten
	Prevalentie
	Incidentie
	Vaststelling arts

Blok	Onderwerp
Functioneren en inzetbaarheid	Prestaties
	Ondernemersvaardigheden
	Werkgeschiktheid
	Veranderingen in werk
	Investerings
	Belangrijkste investering
Aspecten van uw werk	Tevredenheid vervulling werkwaarden
	Onzekerheidsaspecten werk
	Belastende aspecten
	Regeldruk
Opleiding en ontwikkeling	Lidmaatschap vertegenwoordigende organisaties
	Recent gevolgde opleiding of cursus
	Leeractiviteiten
	Opleidingsbehoefte
	Aansluiting kennis en vaardigheden bij werk
	Leeroriëntatie
	Leervermogen
	Informeel leren
Onderwijs	Opleidingsniveau
Werk en thuis	Werk-thuisinterferentie

Blok	Onderwerp
Toekomst-perspectief	Zorgen over toekomst bedrijf
	Financiële buffer
	Voorkeur loondienst of zelfstandig ondernemer
	Doorwerkleeftijd – willen
	Doorwerkleeftijd – fysiek kunnen
	Doorwerkleeftijd – financieel kunnen stoppen
	Pensioenvoorzieningen
	Reden geen pensioenvoorziening
Tevredenheid	Tevredenheid arbeidsomstandigheden
	Tevredenheid werk

2.2 Herkomst van de onderwerpen

In deze paragraaf wordt de herkomst van de onderwerpen van de ZEA 2025 beschreven. Veel zijn overgenomen uit eerdere edities van de ZEA. De onderwerpen uit eerdere edities zijn deels gebaseerd op andere bronnen (voor de verantwoording van de items zie van de Ven et al., 2023). Ook komt het voor dat nieuwe onderwerpen spelen die nog niet middels andere onderzoeken in kaart zijn gebracht en wordt gezamenlijk bekeken hoe deze het best geoperationaliseerd kunnen worden. In de tekst worden de wijzigingen van de ZEA 2025 ten opzichte van de editie van 2023 vermeld en wordt verwezen naar de eventueel achterliggende bronnen waarop de onderwerpen met bijbehorende vragen zijn gebaseerd, in veel gevallen de NEA (zie Mars et al.,

2025) of STREAM (Study on Transitions in Employment, Ability and Motivation, zie Van den Heuvel et al., 2022). De NEA is, zoals eerder aangegeven, een onderzoek naar de kwaliteit van de arbeid van werknemers. STREAM is een longitudinaal onderzoek onder personen van 45 tot 65 jaar naar de omstandigheden waaronder werknemers, zelfstandigen en niet-werkenden met behoud van een goede productiviteit en een goede gezondheid in betaald werk kunnen (blijven) participeren. Hierna volgt een beschrijving van de onderwerpen.

Persoonsgegevens

De volgende kenmerken van zelfstandig ondernemers komen bij dit onderwerp aan bod:

- Geslacht
- Geboortjaar

Aan het begin van de vragenlijst wordt gecontroleerd of de vragenlijst wordt ingevuld door de juiste persoon. Deze worden teruggekoppeld op het scherm. Indien de respondent aangeeft dat zowel geslacht als geboortedatum niet correct zijn, dan wordt de vragenlijst beëindigd. Indien uitsluitend het geslacht of uitsluitend de geboortedatum niet juist is, dan worden alsnog de juiste gegevens ingevoerd zoals door de respondent aangegeven. Daarnaast zijn de persoonsgegevens verrijkt met de volgende kenmerken uit registraties waarover het CBS beschikt: migratieachtergrond, samenstelling huishouden, corop,

provincie, stedelijkheid en inkomen. Hierdoor konden vragen over deze onderwerpen achterwege blijven in de vragenlijst. De verrijking van de gegevens wordt in paragraaf 2.3 beschreven. Sinds de ZEA 2023 zijn er twee inkomensvariabelen toegevoegd ten opzichte van de eerdere versies, namelijk de welvaart van het huishouden en de sociaaleconomische positie van de eventuele partner.

Betaald werk

De volgende kenmerken van de zelfstandig ondernemers komen bij dit onderwerp aan bod:

- Doelpopulatie
- Maatschappelijke positie

Het doel van dit blok is om vast te stellen of de respondent op het moment van enquêtering nog tot de doelpopulatie behoort en om de maatschappelijke positie vast te stellen. Dit omdat er tijd zit tussen het moment waarop het kader is vastgesteld waaruit de steekproefpersonen getrokken zijn, en de start van de eigenlijke enquêtering. In de tussenliggende tijd kan men bijvoorbeeld gestopt zijn met het werken als ondernemer. In geval respondenten aangeven dat zij niet weten of ze zelfstandig ondernemer zijn die winstaangifte doet voor de inkomstenbelasting, wordt gevraagd of ze zichzelf als zelfstandig ondernemer beschouwen. Respondenten die aangegeven hebben geen ondernemer te zijn die winstaangifte doet bij de inkomsten-

belasting en zichzelf ook niet als zelfstandig ondernemer beschouwen, krijgen nog een vraag over hun maatschappelijke positie voordat zij de vragenlijst verlaten. De vraag over maatschappelijke positie is gebaseerd op een vraag uit STREAM. Nadat een eerdere aanscherping van de vragen in dit blok in 2021 niet het gewenste effect hadden, is in de 2023 versie van de ZEA is de vraagstelling opnieuw aangepast. Toen zijn de antwoordcategorieën ‘werkzaam als werknemer in loondienst’ en ‘ik werk als directeur-groootaandeelhouder (DGA)’ iets meer gedetailleerd omschreven met de verwachting dat het zo makkelijker is om de categorieën te kiezen die van toepassing zijn. De omschrijving van deze twee categorieën luidt nu ‘werkzaam in loondienst als werknemer’ en ‘ik werk in loondienst als directeur-groootaandeelhouder (DGA)’. Daarnaast is het meest gekozen antwoord bovenaan gezet in het lijstje met antwoord categorieën.

Krapte op de arbeidsmarkt

Er is momenteel sprake van relatief grote krapte op de arbeidsmarkt. Aan zelfstandig ondernemers wordt in dit kader gevraagd naar:

- Om welke gevolgen het gaat
- Welke maatregelen ze genomen hebben om met de gevolgen om te gaan

Er zijn aparte vragen geformuleerd voor ondernemers mét en zónder personeel om de antwoorden beter te kunnen laten aansluiten op de

situatie van de respondent. In 2023 waren hierover ook vragen opgenomen. Op basis van die resultaten zijn in de huidige versie de volgende aanpassingen gemaakt: verwijderen van de selectievraag naar de mate waarin men gevolgen ondervonden had van de personeelstekorten. ‘Personeelstekort’ vervangen door ‘arbeidsmarkt-krapte’ zodat ook zelfstandig ondernemers zonder personeel het als een voor hen relevante vraag ervaren. Verder zijn de antwoord categorieën iets aangepast op basis van de open antwoorden die in 2023 gegeven zijn.

Personeel en samenwerking

De vragen over personeel en samenwerking met andere zelfstandigen zijn grotendeels gelijk gebleven sinds de ZEA 2019. Wel is er sinds de ZEA 2023 een instructie toegevoegd voor respondenten die in een maatschap werken zodat zij makkelijker door de vragenlijst kunnen.

In dit vragenblok komen de volgende onderwerpen aan bod:

- Personeel in dienst
- Samenwerking met andere zelfstandigen
- Personeel ingehuurd
- Soort personeel dat ingehuurd is
- Medeondernemer/meewerkend gezinslid

De vraag over het personeel dat in dienst is bij de zelfstandig ondernemer is gebaseerd op een vraag uit STREAM en is bedoeld om het onderscheid te maken tussen degenen mét en zónder personeel. In 2021 is deze ene vraag in tweeën gesplitst. Eerst is gevraagd of men personeel in dienst heeft. Indien men personeel in dienst heeft, wordt gevraagd om hoeveel mensen het gaat. Zodoende is in het geval de respondent niet weet hoeveel personeel in dienst is, in ieder geval bekend dat er personeel in dienst is. De vraag over samenwerking met andere zelfstandigen is toegevoegd in 2017, omdat met deze vraag inzicht kan worden verkregen in de mate van samenwerking tussen verschillende zelfstandigen. De vragen over ingeleend personeel zijn ontwikkeld voor de ZEA en niet veranderd sinds 2017. De vraag over medeondernemers of meewerkende gezinsleden is ook niet veranderd sinds 2017 en gebaseerd op een vraag uit STREAM.

Klanten

Bij het onderwerp klanten worden de volgende thema's bevraagd:

- Diensten of goederen
- Aantal klanten/opdrachtgevers
- Soort klanten
- Klantenwerving
- Omzet grootste klant
- Uurtarief
- Financiële situatie bedrijf

De eerste vraag is bedoeld om het onderscheid te kunnen maken tussen zelfstandig ondernemers zonder personeel die vooral hun eigen arbeid aanbieden en degenen die vooral goederen of producten aanbieden. De vraag werd tot nu toe alleen gesteld aan zelfstandig ondernemers zonder personeel en is gebaseerd op een vraag uit de Enquête Beroepsbevolking (EBB, CBS). Sinds de ZEA 2023 wordt deze vraag ook aan zelfstandig ondernemers met personeel gesteld om ook voor hen de voornaamste soort bedrijfsactiviteit vast te stellen. De tweede vraag over het aantal klanten is gebaseerd op STREAM. Wanneer de respondent aangeeft maar één klant of opdrachtgever te hebben, wordt aangenomen dat 90–100% van de omzet van de grootste klant komt en wordt de vraag over de omzet bij de grootste klant niet meer gesteld. Bovengenoemde vragen zijn niet veranderd sinds 2017. Sinds 2017 omvat dit blok een vraag over het soort klanten/opdrachtgevers om vast te kunnen stellen in hoeverre de respondent vooral particulieren of bedrijven als klant heeft. In 2017 is daarnaast een vraag toegevoegd over de wijze waarop ondernemers klanten werven. Voor respondenten die aangeven gebruik te maken van platforms om opdrachten te verkrijgen, is in 2019 een verdiepende vraag toegevoegd naar het belang van platforms voor klantenwerving. Sinds 2021 wordt niet meer gevraagd naar het belang, maar naar welk deel van hun omzet ze via digitale platforms hebben verkregen. In 2023 is een vraag toegevoegd over de redenen voor het werven van opdrachten via platforms, gebaseerd op onderzoek naar motieven voor plat-

formwerk (Verbiest et al., 2020). Deze verdiepende vragen zijn toegevoegd vanwege het groeiende aantal platforms en de beperkt beschikbare informatie over platformwerkers (Verbiest et al., 2020). De vraag over het deel van de omzet dat afkomstig is van de grootste klant, is gebaseerd op een vraag in het (voormalige) ZZP-panel van Panteia/EIM, om inzicht te krijgen in de financiële afhankelijkheid van de grootste klant/opdrachtgever. Deze vraag is niet veranderd sinds 2017. In het kader van beleidsontwikkelingen rondom tariefstelling is in 2019 een vraag opgenomen over het gemiddelde uurtarief. In de ZEA 2025 krijgt de respondent in plaats van een open tekstveld de keuze uit een negental antwoordcategorieën. De vraag over de financiële situatie van het bedrijf/de onderneming is letterlijk overgenomen uit STREAM en niet veranderd sinds 2017.

Start als zelfstandig ondernemer

In dit blok wordt een aantal vragen gesteld over de oprichting van het huidige bedrijf. Het vragenblok bestaat uit onderstaande vragen:

- Sinds welk jaar zelfstandig ondernemer
- Sinds welk jaar bestaat onderneming
- Redenen voor keuze baan als werknemer

Met deze vragen wordt duidelijk wanneer de respondent voor zichzelf is begonnen en sinds wanneer het huidige bedrijf of de onderneming bestaat. Deze vragen worden ook gebruikt om te bepalen welke

respondenten het vragenblok 'Bedrijf' krijgen voorgelegd (zie verderop in dit hoofdstuk). Alleen aan personen die recent als ondernemer zijn gestart of recent van bedrijfsactiviteit zijn veranderd, worden de vragen over 'bedrijf' gesteld. Voor de overige respondenten is de SBI (Standaard Bedrijfsindeling) bekend uit registergegevens. De vragen over de situatie voorafgaand aan het ondernemerschap en de redenen om te kiezen voor ondernemerschap zijn in tegenstelling tot de ZEA 2023 niet opgenomen in deze editie van de ZEA. Om ruimte te creëren voor nieuwe vragen en de invulduur van de ZEA van de verschillende jaargangen niet te doen toenemen worden deze vragen eens per 4 jaar uitgevraagd. De vragen over redenen voor keuze om naast het ondernemerschap ook als werknemer in loondienst te werken zijn niet veranderd sinds 2017 en gebaseerd op STREAM.

Bedrijf

In de ZEA worden de vragen over 'Bedrijf' enkel gesteld als de respondent:

- sinds 2022 of later werkzaam is als zelfstandig ondernemer
- als het bedrijf in 2022 of later is gestart
- of als de vragen over de startdatum van het bedrijf niet zijn beantwoord en daarmee onbekend zijn.

In andere gevallen is de aanname dat de beschikbare registerinformatie correct is. Net als bij de vragen over beroep wordt een combinatie

van gesloten en open vraagstellingen gehanteerd. Er wordt eerst een gesloten filtervraag gesteld 'Wat voor soort bedrijf of onderneming heeft u?'. Vervolgens wordt afhankelijk van het antwoord op deze eerste vraag naar een verdere toelichting gevraagd middels een gesloten en open vraag. Bij de open vragen wordt gevraagd om zo specifiek mogelijk te zijn. Deze vraagstelling is vergelijkbaar met die in de NEA en niet aangepast ten opzichte van de ZEA 2023. De antwoorden worden in het dataverwerkingsproces gecodeerd volgens de Standaard Bedrijfsindeling (SBI 2008).

Bedrijf van de (voornaamste) klant of opdrachtgever

Behalve de bedrijfstypering van het bedrijf van de ondernemer zelf wordt in deze versie van de ZEA ook gevraagd naar de sector van het bedrijf van de klant(en)/opdrachtgever(s) voor wie de ondernemer voornamelijk zijn of haar werkzaamheden uitvoert. Hierbij wordt gebruik gemaakt van dezelfde vragen en coderingen als gebruikt wordt om de sector van het eigen bedrijf te bepalen, alleen is de vraagstelling gericht op de sector van de (voornaamste) klant(en). Dit blok wordt alleen voorgelegd aan respondenten die aangegeven hebben dat minimaal de helft van hun klanten bedrijven zijn (in plaats van particulieren) waarbij een voornaamste klant is aan te wijzen of dat het merendeel van deze klanten volgens hen tot dezelfde sector behoort.

Beroep

Het beroep van zelfstandig ondernemers wordt vastgesteld met de standaard module 'Beroep' van het CBS. Deze module bestaat uit twee open vragen naar het beroep en de belangrijkste werkzaamheden en een aantal gesloten vragen naar leidinggeven. De antwoorden op deze vragen worden gebruikt om beroep (deels automatisch) te coderen volgens de International Standard Classification of Occupations (ISCO). Op basis van de ISCO-codering wordt vervolgens de Beroepen-indeling ROA CBS 2014 (BRC 2014) afgeleid. Dit gebeurt achteraf bij de verwerking van de ZEA gegevens.

Vanwege de specifieke populatie van de ZEA, is het standaard blok beroep enigszins aangepast. Zo vragen we in de ZEA al eerder in de vragenlijst naar het aantal personeelsleden dat iemand in dienst heeft. Daarom wordt in het blok Beroep niet opnieuw gevraagd aan hoeveel personen iemand leiding geeft. Deze variabele leiden we af zodat deze nog wel gebruikt kan worden bij het (automatisch) typen. Een andere aanpassing heeft betrekking op de vragen die gaan over iemands invloed in de organisatie. We vragen normaal gesproken aan leidinggevendenden of zij inspraak hebben op het strategisch of operationeel beleid van de organisatie. Voor zelfstandig ondernemers gaan we ervan uit dat zij altijd inspraak hebben. Deze vragen hoeven we voor de ZEA daarom niet te stellen.

De vragen in het blok beroep zijn in 2025 niet aangepast. Het blok Beroep is in 2023 licht gewijzigd t.o.v. van 2021. De enige wijziging is dat we niet meer vragen of iemand uitsluitend leiding geeft of dezelfde werkzaamheden doet als zijn/haar personeel. Deze vraag leverde problemen op omdat de antwoordcategorieën niet uitsluitend waren: iemand die andere werkzaamheden deed dan zijn/haar personeel kon zijn/haar antwoord niet kwijt. In plaats daarvan vragen we waaruit het grootste deel van iemands werkzaamheden bestaan. Deze variabele is belangrijk omdat we hiermee de managers of directeurs kunnen onderscheiden van de meewerkend voormannen.

Werkomstandigheden

De vragen over dit onderwerp zijn voor een belangrijk deel letterlijk, of met een kleine aanpassing, overgenomen uit de NEA. De werkomstandigheden worden onderverdeeld in (onder meer) de volgende deelaspecten:

- Gevaarlijk werk
- Gevaarlijke stoffen
- Moeilijkheidsgraad van het werk
- Fysieke belasting
- Autonomie
- Taakeisen (werkdruk)
- Gevarieerd werk

- Innovatief gedrag
- Beeldschermwerk
- Gebruik technologie

Analoog aan de NEA is de vraag over gevaarlijk werk in 2019 aangepast en sindsdien gelijk gebleven. In 2023 is de vraag over gevaarlijke stoffen gelijk getrokken met de NEA. Datzelfde geldt ook de vragen over moeilijkheidsgraad in het werk. Gelijk aan de NEA is daar een vraag aan toegevoegd over het moeten verwerken van (te) veel informatie op een werkdag. De vragen betreffende fysieke belasting tot aan beeldschermwerk, en de vraag over beeldschermwerk, zijn niet veranderd sinds 2017 en allemaal gebaseerd op, of letterlijk overgenomen uit, de NEA. In 2019 zijn vragen toegevoegd over hoe vaak respondenten verschillende type technologieën gebruiken voor hun werk. Deze vragen zijn gebaseerd op de NEA en kunnen worden gebruikt om de impact van het gebruik van technologie te volgen. Conform de NEA, waar de vraag over het gebruik van elektronische hulpmiddelen is geschrapt vanwege de overlap met de vraag over het gebruik van digitale hulpmiddelen, is deze vraag ook niet meer opgenomen in de ZEA 2025.

Ongewenst gedrag

In dit blok wordt ongewenst gedrag (ongewenste seksuele aandacht, intimidatie, lichamelijke geweld en pesten) geïnventariseerd. In 2021

is in de toelichting toegevoegd dat het naast klanten en collega's ook om ongewenst gedrag van opdrachtgevers gaat. In 2023 is de toelichting licht aangepast.

Arbo-regels

In dit blok komen de volgende onderwerpen aan bod:

- Maatregelen gezond en veilig werken
- Informatie gezond en veilig werken
- Ketenverantwoordelijkheid

De eerste twee items zijn in 2019 opgenomen in de vragenlijst in de vorm van stellingen betreffende gezond en veilig werken. In 2021 is in de toelichting toegevoegd dat het naast veilig ook om gezond werken gaat. In 2025 is daaraan toegevoegd dat het niet alleen het voorkomen van ongevallen, stress of ziekte betreft, maar ook het werken in een veilige werksfeer. De eerste stelling is bedoeld om vast te stellen in hoeverre de respondent maatregelen neemt om ziekte of ongevallen te voorkomen. De tweede stelling is bedoeld om in kaart te brengen of de respondent (naar eigen zeggen) over voldoende informatie beschikt over manieren om gezond en veilig te werken. In 2025 is daarnaast vanwege beleidsontwikkeling een vraag toegevoegd over de ketenverantwoordelijkheid, waarin wordt gevraagd of opdrachtgevers oog hebben voor gezond en veilig werken. Deze vraag wordt alleen gesteld aan ondernemers die (deels) voor bedrijven of organisaties werken.

Arbeidsongevallen

Bij het blok arbeidsongevallen worden de volgende onderwerpen bevestigd:

- Arbeidsongeval in afgelopen jaar
- Uitval door arbeidsongeval
- Oorzaak letsel
- Behandeling letsel

Er wordt allereerst gevraagd of de respondent in het afgelopen jaar één of meer arbeidsongevallen heeft gehad en vervolgens wordt er doorgevraagd naar het meest recente ongeval. Alle zes vragen over arbeidsongevallen zijn gebaseerd op de NEA. Om beter bij de belevingswereld van zelfstandig ondernemers aan te sluiten, is sinds 2021 'verzuim' vervangen door 'niet kunnen werken vanwege een ongeval'. In 2023 zijn de antwoordcategorieën bij de vraag over de oorzaak van het letsel gelijk getrokken met die van de NEA. In 2025 zijn geen wijzigingen doorgevoerd.

Gezondheid

In dit blok worden de volgende items bevestigd:

- Algemene gezondheid
- Werkgerelateerde psychische vermoeidheid (burn-outklachten)
- Bevestiging

Allereerst wordt een vraag gesteld over de gezondheidstoestand van de respondent in het algemeen. De werkgerelateerde psychische vermoeidheid wordt gemeten aan de hand van een aantal vragen over burn-out gerelateerde klachten. Bevestiging wordt onder andere aan de hand van een vraag naar het enthousiasme over het werk gemeten. Deze vragen zijn niet aangepast sinds 2017 en gebaseerd op de NEA.

Ziekte en werk

In het blok ziekte en werk worden de volgende onderwerpen bevestigd:

- Uitval door ziekte

Drie vragen over het niet kunnen werken vanwege ziekte of andere gezondheidsredenen zijn gebaseerd op de NEA. In de NEA wordt gesproken over 'verzuim' en in de ZEA over 'niet kunnen werken vanwege ziekte' om beter aan te sluiten bij de belevingswereld van zelfstandig ondernemers.

De laatste keer dat u niet kon werken vanwege ziekte

Hier gaat het om de volgende thema's:

- Soort klacht
- Aantal dagen niet gewerkt
- Werkgebondenheid
- Oorzaak klacht

De vragen over de laatste keer dat een respondent niet kon werken vanwege ziekte zijn gebaseerd op de NEA. In 2023 is gelijk aan de NEA alleen aan vrouwen voorgelegd of zij denken dat de klachten samenhangen met zwangerschap, menstruatie of de overgang. In 2025 wordt niet meer doorgevraagd of bepaalde klachten zijn veroorzaakt door het coronavirus.

Beroepsziekten

De eerste drie vragen over beroepsziekten zijn gebaseerd op de NEA en hetzelfde gebleven sinds 2017. In 2019 is een vraag toegevoegd of de beroepsziekten zijn vastgesteld door een arts, waarmee dit blok gelijk is getrokken met de NEA. In 2025 is long COVID toegevoegd als antwoordcategorie bij beroepsziekte.

Voorzieningen bij ziekte

De volgende thema's worden uitgevraagd:

- Ondersteunende dienstverlening
- Toegang tot een vertrouwenspersoon
- Arbeidsongeschiktheidsvoorzieningen

Sinds 2021 is aan de vraag over gebruik van ondersteunende dienstverlening in geval van gezondheidsklachten toegevoegd dat het gaat om langdurige gezondheidsklachten die worden veroorzaakt door het werk of het werk beïnvloeden. Vanwege beleidsontwikkeling is in 2025

een vraag toegevoegd over de behoefte aan de toegang tot een vertrouwenspersoon. Daarnaast krijgen ondernemers die (deels) voor bedrijven werken de vraag voorgelegd of ze de mogelijkheid hebben een vertrouwenspersoon te raadplegen via hun opdrachtgever. De vragen over welke arbeidsongeschiktheidsvoorzieningen zelfstandig ondernemers hebben getroffen zijn grotendeels onveranderd ten opzichten van 2019. Om ruimte te besparen worden de vragen over redenen waarom men wel of juist geen arbeidsongeschiktheidsverzekering heeft afgesloten niet in elke ZEA uitgevraagd. In 2025 zijn deze vragen weer opgenomen.

Functioneren en inzetbaarheid

De vragen over in-role performance en werkgeschiktheid (fysieke en psychische eisen) zijn niet aangepast sinds 2017 en letterlijk overgenomen uit de NEA. Vanwege een (mogelijk) snel veranderende werkomgeving (mede door de technologische ontwikkelingen) is in 2019 een vraag toegevoegd of de respondent de laatste 12 maanden te maken heeft gehad met veranderingen op het werk. Er wordt bijvoorbeeld gevraagd naar andere manieren van werken of veranderingen van producten of dienstverlening. Deze vraag is gebaseerd op de NEA, maar tekstueel aangepast om aan te sluiten op de werksituatie van zelfstandig ondernemers. In 2023 zijn drie vragen toegevoegd over ondernemersvaardigheden, zoals bereidheid om risico te nemen, toekomstgerichtheid en in hoeverre men ervoor zorgt qua kennis en

vaardigheden mee te kunnen komen met veranderingen in het werk. In 2025 zijn vragen toegevoegd of ondernemers tijd of geld hebben geïnvesteerd in vervanging, uitbreiding, vernieuwing of kennis en welke van deze investeringen ze het belangrijkste vinden voor hun bedrijf. Indien ondernemers aangeven dat ze hebben geïnvesteerd in vernieuwing van proces of producten, is gevraagd of ze daarbij (ook) hebben geïnvesteerd in AI.

Aspecten van uw werk

In dit blok worden de volgende onderwerpen bevraagd:

- Tevredenheid vervulling werkwaarden
- Belastende aspecten zelfstandig ondernemerschap
- Lidmaatschap brancheorganisatie

In dit blok vragen we naar de tevredenheid met bepaalde aspecten van werk in het algemeen (zoals inhoud van het werk, inkomen en ontwikkelingsmogelijkheden). Deze vraag is gebaseerd op de NEA. In 2025 zijn de vragen over de tevredenheid met de sfeer op het werk en de mogelijkheid om thuis te werken verwijderd om ruimte te maken voor nieuwe vragen.

Daarnaast wordt in dit onderdeel gevraagd naar een aantal (mogelijk) belastende aspecten die kenmerkend zijn voor het werk van zelfstandig ondernemers, zoals de onzekerheid over de hoogte van het inkomen. Deze vragen zijn gebaseerd op STREAM. Deze vragen zijn niet veranderd sinds 2017.

Aanvullend wordt gevraagd naar de ervaren belasting van ‘het aantal regels en instanties’ waar de respondent mee te maken heeft en naar de ervaren belasting om te ‘voldoen aan en bijhouden van wetgeving’. Deze vragen zijn ontwikkeld voor de ZEA en sinds 2017 hetzelfde gebleven. In 2025 is een vraag toegevoegd over welke wetten en regels zelfstandigen de meeste tijd of moeite kosten. Voor ondernemers met personeel wordt in 2025 specifiek gevraagd naar welk type belastingaangifte de meeste tijd kost.

Normaliter wordt in dit blok wordt ook gevraagd naar het lidmaatschap van een brancheorganisatie of andere vertegenwoordigende organisaties. Om ruimte te creëren voor nieuwe vragen wordt om de vier jaar doorgevraagd naar de tevredenheid over de belangenbehartiging van deze organisaties of redenen waarom de respondent geen lid is van één van deze organisaties. In 2025 zijn deze vragen daarom niet opgenomen.

Opleiding en ontwikkeling

Dit blok bestaat uit de volgende onderwerpen:

- Gevolgde opleiding
- Opleidingsbehoefte
- Andere vormen van leren dan via een opleiding of cursus
- Aansluiting kennis en vaardigheden bij werk
- Leeroriëntatie
- Leervermogen
- Informeel leren

De vragen over gevolgde opleidingen en opleidingsbehoefte zijn letterlijk overgenomen uit de NEA en de vraag naar aansluiting van de kennis en vaardigheden bij het werk is met een kleine aanpassing in de formulering overgenomen uit de NEA. Deze vragen zijn niet veranderd sinds de ZEA 2017. In 2021 zijn de vier vragen over leeroriëntatie ingekort tot één vraag om ruimte te creëren voor één vraag over leervermogen en twee vragen over informeel leren. De vragen over leervermogen en informeel leren zijn afkomstig uit de NEA. In 2025 is een vraag toegevoegd over andere vormen van leren dan via een opleiding of cursus. Denk aan het bijwonen van een congres of het volgen van coaching. Deze vraag is voor de ZEA 2025 ontwikkeld.

Onderwijsniveau

Het doel van dit vragenblok is om het hoogst behaalde onderwijsniveau vast te stellen. Hiertoe wordt een standaard vragenblok van het CBS gebruikt. Het blok begint met de vraag of iemand op dit moment een opleiding volgt. Volgt iemand op dit moment voortgezet onderwijs dan is het blok afgelopen, we kunnen de hoogst behaalde opleiding dan al afleiden. Zo niet, dan vragen we door welke opleidingen iemand gevolgd heeft (meerkeuzevraag). Voor de hoogst gevolgde opleiding vragen we dan door of het diploma behaald is. Zo niet, dan vragen we of het diploma behaald is voor de één-na-hoogste opleiding enz. Voor de hoogste opleiding waarvoor een diploma is behaald wordt nog een enkele vervolgvraag gesteld, bijvoorbeeld naar niveau. De uitkomsten uit dit vragenblok worden in de verwerking van de ZEA getypeerd en ingedeeld volgens de Standaard Onderwijsindeling (SOI).

Werk en thuis

Wat betreft de werk-privé balans zijn twee vragen gesteld over verwaarlozing van gezins- en familieactiviteiten door het werk en andersom. Deze vragen zijn gebaseerd op de NEA en niet veranderd sinds de ZEA 2017.

Toekomstperspectief

In het vragenblok over toekomstperspectief worden de onderstaande onderwerpen bevraagd:

- Zorgen over toekomst bedrijf
- Financiële buffers
- Doorwerkleeftijd
- Pensioen

De vraag over zorgen over de toekomst is ontwikkeld voor de ZEA en onveranderd sinds 2017. Daarnaast wordt sinds 2017 gevraagd of de respondent, als deze vrij kon kiezen, liever als werknemer in loondienst of liever als zelfstandig ondernemer zou werken. Deze vraag is gebaseerd op een vraag uit het ZZP-panel. De vragen tot welke leeftijd respondenten willen en denken te kunnen doorwerken zijn overgenomen uit de NEA en ook niet veranderd na 2017. Sinds 2019 is er daarnaast een vraag toegevoegd om te bepalen op welke leeftijd de respondent financieel denkt te kunnen stoppen. De vragen over pensioenvoorzieningen zijn onveranderd ten opzichte van 2019. Bij de vraag aangaande pensioenvoorzieningen is de antwoordoptie ‘pensioenfonds’ gesplitst in een pensioenfonds via werk in loondienst en via werk als zelfstandig ondernemer. De vraag naar de reden waarom men geen pensioenvoorzieningen heeft wordt om de vier jaar uitgevraagd. In de ZEA 2025 is deze vraag weer opgenomen. Daarentegen is vanwege de frequentie van eens per vier jaar de vraag

of de respondent denkt over 5 jaar nog hetzelfde werk als zelfstandig ondernemer uit te voeren.

Tevredenheid

Het inhoudelijke deel van de vragenlijst eindigt met een vraag over de tevredenheid over de arbeidsomstandigheden en de tevredenheid met het werk (alles bij elkaar genomen). Deze vragen zijn niet veranderd ten opzichte van 2017 en gebaseerd op de NEA.

2.3 Verrijking van de ZEA met registerdata

Aan het responsbestand van de ZEA is een aantal variabelen toegevoegd afkomstig uit zowel bevolkingsgegevens als registergegevens over inkomen (zie tabel 2.3.1). Hierdoor is het niet nodig om respondenten hierover vragen te stellen wat de voorkeur heeft bij het zo laag mogelijk houden van de enquêtedruk. De variabelen die aan het bestand zijn toegevoegd, betreffen zowel persoonskenmerken en regiokenmerken als inkomensvariabelen, die als achtergrondkenmerk in analyses en uitsplitsingen kunnen worden gebruikt. Zo worden uit de Basisregistratie Personen (BRP) de variabelen geslacht en geboortedatum gekoppeld. Deze kenmerken worden in de vragenlijst gecontroleerd (zie paragraaf 2.2) en eventueel aangepast afhankelijk van het antwoord van de respondent. Daarnaast worden herkomst, corop, provincie en stedelijkheid ook uit de BRP toegevoegd. Uit de zogenaamde integrale inkomensbestanden van het CBS zijn

voorlopige inkomensvariabelen over 2023 toegevoegd. Het gaat hierbij om de percentielverdeling van het persoonlijk inkomen van de respondent en de percentielverdeling van het (gestandaardiseerd) besteedbaar inkomen van het huishouden waartoe de respondent behoort. Ook zijn er variabelen aan het bestand toegevoegd die aangeven of het huishouden van de respondent zich incidenteel (in 2023) en/of langdurig onder of boven de lage-inkomensgrens bevindt, en wat de belangrijkste inkomensbron is van het huishouden en wat de welvaart van het huishouden is. Ook is de variabele toegevoegd die aangeeft of de respondent in 2023 economisch zelfstandig was.

Tabel 2.3.1 Registergegevens die aan het steekproefbestand zijn toegevoegd

Bron	Variabelen
BPR	Geslacht
	Leeftijd op enquêtedatum
	Herkomst
	Corop
	Provincie
	Stedelijkheid
Inkomens-bestand	Samenstelling huishouden
	Positie in het huishouden ten opzichte van de hoofdkostwinner
	Leeftijd jongste kind
	Percentielgroepen persoonlijk inkomen
	Percentielgroepen besteedbaar inkomen particuliere huishoudens
	Percentielgroepen gestandaardiseerd besteedbaar inkomen particuliere huishoudens
	Inkomen onder of boven de lage-inkomensgrens (huishouden)
	Inkomen onder of boven de langdurige lage-inkomensgrens (huishouden)
Inkomens-bestand	Voornaamste inkomensbron van het huishouden
	Economische zelfstandigheid (persoon)
	Welvaart particuliere huishoudens
	Sociaal economische categorie (persoon en eventuele partner)
	Inkomen uit arbeid respondent (ja/nee)
	Inkomen uit onderneming respondent (ja/nee)
	Inkomen uit vermogen respondent (ja/nee)
	Inkomen uit pensioen respondent (ja/nee)
	Inkomen uit uitkering respondent (ja/nee)
	Partner inkomen (ja/nee)
	Inkomen uit arbeid partner (ja/nee)
	Inkomen uit onderneming partner (ja/nee)
	Inkomen uit vermogen partner (ja/nee)
	Inkomen uit pensioen partner (ja/nee)
	Inkomen uit uitkering partner (ja/nee)
	Omzet
	Standaard Bedrijfsindeling (SBI 2008)

Verder zijn er variabelen toegevoegd over het soort inkomen van de respondent en van zijn of haar eventuele partner, over de samenstelling van het huishouden, over de leeftijd van het jongste kind en over de positie ten opzichte van de hoofdkostwinner in het huishouden. De inkomensgegevens kunnen worden gebruikt als achtergrondkenmerk of indelingsvariabele in beschrijvingen en analyses. De gegevens zijn uitdrukkelijk niet bedoeld voor het beschrijven van de inkomenspositie van zelfstandig ondernemers en daarom ook niet opgenomen in de resultatentabel in de publicatie ZEA in Vogelvlucht. Over inkomensgegevens wordt door het CBS op reguliere basis gerapporteerd in het kader van de Inkomensstatistiek (zie ook kader 2.1). In tabel 2.3.1 wordt een overzicht van alle toegevoegde variabelen gegeven die vervolgens worden beschreven.

Samenstelling huishouden

Deze variabele geeft aan of het een één- of meerpersoonshuishouden betreft en of er kinderen in het huishouden aanwezig zijn. Bij kinderen wordt onderscheid gemaakt tussen jonger en ouder dan 18 jaar.

Positie in het huishouden

Hier wordt aangegeven of iemand hoofdkostwinner is met of zonder partner. Indien iemand partner van de hoofdkostwinner is, dan wordt aangegeven of hij/zij gehuwd is. Voor kinderen wordt aangegeven of ze meerder- of minderjarig zijn.

Leeftijd jongste kind

Deze variabele geeft aan, in geval er kinderen binnen het huishouden zijn, wat de leeftijd van het jongste kind is.

Percentielgroepen inkomen van personen of van particuliere huishoudens

Het persoonlijk inkomen, het besteedbaar inkomen en het gestandaardiseerd besteedbaar inkomen zijn gepresenteerd als percentielgroepen. Presentatie in percentielgroepen betekent dat de personen of huishoudens naar hoogte van hun inkomen in honderd groepen (percentielen) met een gelijk aantal personen of huishoudens zijn verdeeld. De inkomensgrenzen tussen deze honderd 1%-groepen kunnen van jaar tot jaar verschillen en zijn afhankelijk van het gehanteerde inkomensbegrip.

Het *persoonlijk inkomen* omvat het totaal van inkomen uit arbeid, inkomen uit eigen onderneming, uitkering inkomensverzekeringen, uitkering sociale voorzieningen (m.u.v. kinderbijslag en kindgebonden budget), en ontvangen partneralimentatie. Premies inkomensverzekeringen (m.u.v. premies voor volksverzekeringen) zijn hierop in mindering gebracht. Inkomsten uit vermogen, huurtoeslag, rijksbijdrage eigen woning, betaalde partneralimentatie en tegemoetkoming studiekosten blijven buiten beschouwing, aangezien ze niet persoonsgebonden zijn. Inkomensbelasting blijft eveneens buiten

schot, daar die ook afhankelijk is van het inkomen van eventuele andere gezinsleden.

Het *besteedbaar inkomen* bestaat uit het bruto inkomen verminderd met betaalde inkomensoverdrachten, premies inkomensverzekeringen, premies ziektekostenverzekeringen en belastingen op inkomen en vermogen. Het bruto inkomen bestaat uit het inkomen uit arbeid en vermogen en uit uitkeringen inkomensverzekeringen (wegens werkloosheid, ziekte, ouderdom, nabestaanden), uitkeringen sociale voorzieningen (o.a. bijstand, kinderbijslag, kindgebonden budget), gebonden overdrachten (o.a. huurtoeslag en tegemoetkoming studiekosten) en ontvangen partneralimentatie.

Het *gestandaardiseerd besteedbaar inkomen* is het besteedbaar inkomen gecorrigeerd voor verschillen in grootte en samenstelling van het huishouden. Deze correctie vindt plaats met behulp van equivalentiefactoren. In de equivalentiefactor komen de schaalvoordelen tot uitdrukking die het gevolg zijn van het voeren van een gemeenschappelijke huishouding. Met behulp van de equivalentiefactoren worden alle inkomens herleid tot het inkomen van een eenpersoonshuishouden. Op deze wijze is het welvaartsniveau van verschillende typen huishoudens onderling vergelijkbaar gemaakt. Het gestandaardiseerd inkomen is een maat voor de welvaart van (de leden van) een huishouden.

Inkomen ten opzichte van de (langdurige) lage-inkomensgrens

Personen lopen risico op armoede als hun koopkracht minder is dan de lage-inkomensgrens. De lage-inkomensgrens is een vast bedrag dat voor alle typen huishoudens een gelijke koopkracht vertegenwoordigt. De hoogte ervan is geënt op de bijstandsuitkering van een alleenstaande in 1979. Sindsdien is de lage-inkomensgrens jaarlijks geïndexeerd met de consumentenprijsindex. Alle personen die tot een huishouden behoren waarvan het gestandaardiseerd besteedbaar huishoudensinkomen onder de lage-inkomensgrens ligt, vallen onder de armoedegrens. Doet deze situatie zich vier jaar of langer voor, dan spreken we van langdurige armoede.

Voornaamste inkomensbron van het huishouden

De inkomensbron die het meeste bijdraagt aan het inkomen van het huishouden wordt de voornaamste inkomensbron genoemd.

Economische zelfstandigheid

Economische zelfstandigheid is een begrip dat beleidsmatig verbonden is met het bestaansminimum: iemand wordt als economisch zelfstandig beschouwd als het individuele netto inkomen uit arbeid en eigen onderneming op of boven de drempelwaarde ligt van de beleidsnorm voor het individuele inkomensminimum. Die drempelwaarde is gelijkgesteld aan 70 procent van het wettelijke netto minimumloon, oftewel de netto bijstand van een alleenstaande. Econo-

mische zelfstandigheid wordt vastgesteld voor personen van 15 jaar tot de AOW-leeftijd.

Sociaal economische categorie

In de Inkomensstatistiek worden personen naar sociaaleconomische categorie ingedeeld op basis van de inkomensbron waarmee op jaarbasis het meeste inkomen is gegenereerd. Bij het bepalen van de sociaal economische categorie wordt een groter gewicht toegekend aan inkomen uit eigen onderneming, omdat het resultaat uit een onderneming laag of zelfs negatief kan zijn, ofschoon de persoon hiervoor vele uren per week actief is. Personen zijn in dit geval alleen getypeerd als zelfstandig ondernemer, indien geen substantiële inkomsten uit andere bronnen bij de persoon aanwezig waren. De sociaaleconomische categorie van zelfstandig ondernemers wijkt daarmee af van de doelpopulatie van de ZEA, die bestaat uit alle personen die inkomen uit eigen onderneming hebben oftewel winstaangifte doen. Ook de sociaaleconomische categorie van de eventuele partner is toegevoegd.

Welvaart particuliere huishoudens

De welvaart van een huishouden (en de huishoudensleden) is gebaseerd op zowel het gestandaardiseerd besteedbaar inkomen als het vermogen van huishoudens. De rangschikkingen van huishoudens naar hoogte van het inkomen en van het vermogen zijn hierbij het uit-

gangspunt. De welvaart van een huishouden is vastgesteld als de som van het cumulatieve aandeel in het totale inkomen van alle huishoudens en het cumulatieve aandeel in het totale vermogen (zie Van den Brakel en Gidding, 2019). Op grond van de optelling zijn huishoudens gerangschikt van laag naar hoog en in 100 groepen van gelijke omvang ingedeeld. Huishoudens in de laagste welvaartsgroep hebben een laag inkomen én een laag vermogen hebben. Naarmate het inkomen of vermogen hoger is, wordt een huishouden in een hogere groep ingedeeld. Huishoudens in de hoogste welvaartsgroep hebben een hoog inkomen én een hoog vermogen.

Inkomen uit arbeid

Bij personen wordt hieronder verstaan loon en salaris inclusief de werknemers- en werkgeversbijdrage in de premies voor de sociale verzekeringen, tantième, spaarloon en de beloning van arbeid die niet in dienstbetrekking is verricht. Ook de waarde van het privégebruik van de auto van de werkgever is hiertoe gerekend.

Inkomen uit eigen onderneming

Inkomen uit eigen onderneming bestaat uit het fiscale resultaat uit onderneming vermeerderd met het bedrag van de investeringsaftrek. Inkomen uit vermogen Hieronder wordt verstaan de som van inkomsten uit financieel vermogen, inkomsten uit onroerend goed en inkomsten uit overige bezittingen, verminderd met betaalde rente. Tot

inkomsten uit financieel vermogen behoren ontvangen rente van banktegoeden, inkomsten uit obligaties en dividenden. Bij onroerend goed gaat het om inkomsten uit eigen woning en overige inkomsten uit onroerend goed.

Inkomen uit pensioen

De bruto-uitkering AOW en aanvullend pensioen bestaande uit uitkeringen van pensioenfondsen en lijfrente-uitkeringen.

Inkomen uit uitkering

Onder uitkering wordt verstaan: uitkeringen betaald door de overheid die aan huishoudens worden toegekend om financiële zekerheid te bieden tegen een aantal risico's (zoals ziekte, invaliditeit, arbeidsongeschiktheid, ouderdom, het overlijden van naasten en werkloosheid) of om in bepaalde behoeftes te voorzien (zoals huisvesting en onderwijs). Voorbeelden: werkloosheidsuitkering, arbeidsongeschiktheidsuitkering, zorgtoeslag, bijstand, kinderbijslag, studiebeurzen.

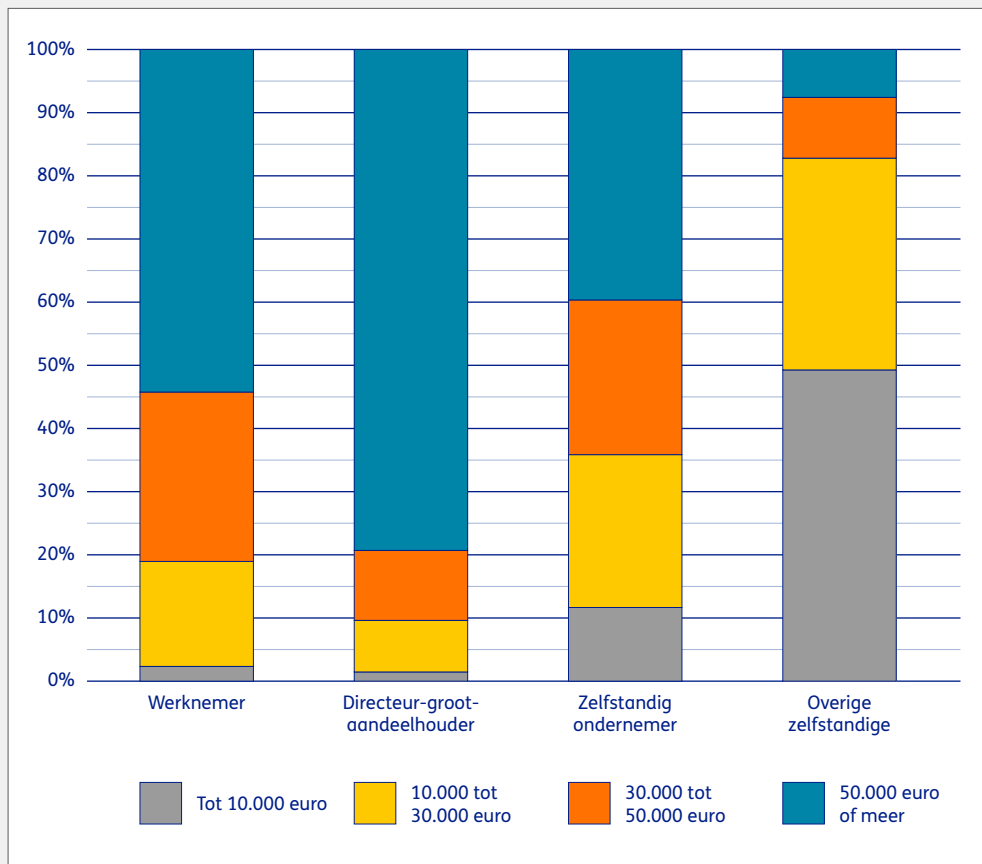
Omzet

Onder omzet wordt verstaan de waarde (prijs * hoeveelheid) van de aan derden geleverde goederen en of diensten.

Kader 2.1 Personen naar klassen van het persoonlijk primair inkomen en sociaal-economische categorie, 2023 voorlopig

Cijfers over de inkomenspositie van zelfstandigen worden door het CBS regulier gepubliceerd op basis van integrale inkomensgegevens. Deze cijfers zijn samengesteld op basis van gegevens van de Belastingdienst.

In het figuur hiernaast staat de verdeling van het persoonlijk primair inkomen over vier groepen, namelijk werknemers, dga's, zelfstandig ondernemers en overige zelfstandigen. Het betreft hier een indeling naar voornaamste inkomensbron. Het primair inkomen van personen omvat het bruto inkomen uit arbeid en inkomen als zelfstandige. Omdat inkomen uit vermogen niet altijd eenduidig is toe te rekenen aan de afzonderlijke personen binnen een huishouden is dit bestanddeel in het persoonlijk primair inkomen buiten beschouwing gelaten.

Dataverzameling en verwerking

3.1 Steekproef

Doelpopulatie

De doelpopulatie van de ZEA 2025 bestaat uit alle zelfstandig ondernemers van 15 jaar of ouder die in Nederland wonen. Een zelfstandig ondernemer is een persoon die voor eigen rekening of risico arbeid verricht in een eigen bedrijf of praktijk en winstaangifte doet voor de inkomstenbelasting bij de Belastingdienst. Het gaat om 'zelfstandig ondernemers zonder personeel' (zzp'ers) en 'zelfstandig ondernemers met personeel' (zmp'ers). Directeuren-grotaandeelhouders (dga's), meewerkende gezinsleden en overige niet-werknemers die betaalde arbeid verrichten (waaronder personen met resultaat uit overige werkzaamheden) behoren niet tot de doelpopulatie.

De doelpopulatie van de ZEA 2025 is als volgt geoperationaliseerd:

- alle zelfstandig ondernemers opgenomen in het meest recente integrale inkomensbestand;
- met een bekende bedrijfstak volgens de CBS-Standaard Bedrijfsindeling (SBI);

- die minstens 15 jaar oud zijn bij de start van het veldwerk op 30 januari 2025, en geregistreerd in de Basisregistratie Personen (BRP) als ingezetene en als lid van een particulier huishouden op het moment van steekproeftrekken. Personen in een institutioneel huishouden (zoals bijvoorbeeld een bejaardentehuis of een asielzoekerscentrum) zijn dus uitgesloten.

Steekproefkader

Het steekproefkader van de ZEA 2025 is gebaseerd op het meest recente inkomensbestand dat beschikbaar is op het moment dat het kader wordt samengesteld, te weten het voorlopig inkomensbestand van 2023. In het steekproefkader zijn alle personen opgenomen die op 1 januari 2023 tot de Nederlandse bevolking behoorden en in 2023 winstaangifte voor de inkomstenbelasting bij de Belastingdienst hebben gedaan. Het kader bevat 1.383.506 personen. Dit kader is groter dan de geoperationaliseerde doelpopulatie: voordat de steekproef wordt getrokken, zijn uit dit kader de personen verwijderd die zijn overleden of geëmigreerd of ingeschreven staan op het adres van een instelling of een tehuis (24.148 personen). Ook zijn de personen verwijderd die jonger zijn dan vijftien jaar (53 personen).

Steekproefomvang

Het verwachte ongewogen responspercentage bedroeg 29,0% waarbij het responspercentage wordt berekend door het aantal gerealiseerde responsen te delen door de uitgezette steekproefomvang. De omvang van de uit te zetten steekproef voor de ZEA 2025 is bepaald op 24.600 en daarmee gelijk gehouden aan de omvang voor de ZEA 2023. Met deze steekproefomvang worden naar verwachting 7.134 responsen gerealiseerd, zijnde de som van bruikbare en onbruikbare responsen. Uit deze responsen worden na afloop van het veldwerk de bruikbare responsen afgeleid. Er kan sprake zijn van uitval vanwege kaderfouten of onvoldoende vulling van een ingevulde vragenlijst, zie ook paragraaf 3.3.

Voor ZEA 2025 is een steekproef van personen getrokken uit het hier boven beschreven steekproefkader. Om er zeker van te zijn dat van de getrokken steekproef na het bewerkingsproces minstens 24.600 personen beschikbaar waren voor uitzet van de vragenlijst, is een steekproef van $24.600 \times 1,15 = 28.290$ personen getrokken.

Steekproeftrekking

De steekproef is een systematische Probability Proportional to Size steekproef. Alle personen in het steekproefkader hebben dezelfde trekkingkans. In de steekproef zijn, in tegenstelling tot vorige jaargangen, jongeren en niet-westerse allochtonen niet meer oversampled.

Het steekproefkader is eerst gesorteerd op geslacht, leeftijdsklasse, SBI sectieletter, en corop-gebied (regio). De corop-variabele is afgeleid uit de gemeentecode. Daarna zijn de personen binnen een groep van hetzelfde geslacht, dezelfde leeftijdsklasse, dezelfde SBI sectieletter en hetzelfde corop-gebied in willekeurige volgorde geplaatst. Door het steekproefkader op deze manier te sorteren is de steekproef evenredig verdeeld over deze variabelen. Uit dit kader is een steekproef getrokken van 28.290 personen. De 146 mensen die al waren benaderd voor het meest recente NEA onderzoek, zijn uit de steekproef verwijderd.

Bij de Basisregistratie Personen (BRP) zijn vervolgens de namen en adressen opgevraagd van de resterende 28.144 personen in de steekproef. Van de personen die zijn uitgeschreven uit de BRP, krijgt het CBS geen namen en adressen. Een aantal personen heeft bij de gemeente te kennen gegeven dat zij niet willen dat de gemeente hun persoonsgegevens aan derden levert. Deze personen worden verwijderd uit de steekproef, evenals personen die wonen in een institutioneel huishouden of een asielzoekerscentrum. Om de enquêtedruk te beperken worden ook personen verwijderd die op een adres wonen dat het afgelopen jaar al is benaderd voor een regulier CBS-steekproefonderzoek. Na het verwijderen van deze personen bleef er een steekproef over van 27.335 personen. Uit deze steekproef is volledig willekeurig de definitieve steekproef van 24.600 personen getrokken.

3.2 Veldwerk

Wijze van dataverzameling

Steekproefpersonen konden via internet (Cawi) deelnemen aan het onderzoek. De volgende strategie is daarbij gehanteerd:

- Steekproefpersonen ontvingen een anschrijfbrief met daarin het verzoek om deel te nemen aan het onderzoek en de bijbehorende inloggegevens. Bij de anschrijfbrief is een folder meegestuurd die specifiek is samengesteld voor de ZEA.
- Twee weken na de anschrijfbrief werd een eerste rappelbrief verstuurd met daarin opnieuw het verzoek om te reageren,
- Twee en vier weken na de eerste rappelbrief werd respectievelijk een tweede en derde rappelbrief verstuurd.
- In de derde rappelbrief werd een afsluitdatum (31 maart 2025) opgenomen.
- De rappelbrieven zijn alleen verstuurd aan steekproefpersonen waarvan nog geen respons was ontvangen en die niet via het CBS-Contact Centre van het CBS hadden aangegeven niet deel te nemen aan het onderzoek.

De anschrijfbrief, de rappelbrieven en de informatiefolder staan als aparte bijlagen op monitorarbeid.tno.nl

Hoewel steekproeven zo kort mogelijk voor aanvang van de waarnemingperiode worden getrokken, is niet te voorkomen dat het adres in de BRP niet correct blijkt te zijn omdat de steekproefpersoon is verhuisd. De Naam-Adres-Woonplaats (NAW)-gegevens zijn vlak voor de uitzet gecontroleerd. Tijdens de waarnemingperiode zijn verhuizers niet opnieuw benaderd.

Responsperiode en verzenddata vragenlijst en reminders

De steekproef voor de ZEA 2025 is in één keer uitgezet. De waarneming is gestart op 28 januari 2025. Tabel 3.2.1 bevat de datums waarop de anschrijf- en rappelbrieven zijn verstuurd, de afsluitdatum voor de internetwaarneming en de steekproefaantallen. De verschillende brieven zijn op dinsdagen verstuurd met de 72-uurs post, zodat deze uiterlijk op vrijdag in de bus vielen. De internetwaarneming is op maandag 31 maart afgesloten.

Tabel 3.2.1 Gegevens uitzet internetvragenlijst

Portie	Brief	Verzenddatum	Einddatum	Aantal
w1	Aanschrijf	28 januari 2025		24.600
w1.1	Rappel 1	11 februari 2025		22.018
w1.2	Rappel 2	25 februari 2025		19.898
w1.3	Rappel 3	11 maart 2025	31 maart 2025	18.340

Responsverhogende maatregelen

Om een zo hoog mogelijke respons te realiseren zijn de volgende onderdelen op voorhand opgenomen in de benaderingsstrategie:

- De aanschrijfbrieven zijn zo helder en aantrekkelijk mogelijk voor de doelgroep opgesteld.
- Ook is de “Je” en “U” variant toegepast op de brieven hetgeen betekent dat personen tot en met 25 jaar informeler (de “Je” vorm) zijn aangeschreven dan personen van 26 jaar of ouder (de “U” vorm).
- In de aanschrijfbrieven is een formulering voor ‘informed consent’ opgenomen die respondenten uitlegt op welke wijze de privacy van de respondent wordt gewaarborgd.
- Bij de aanschrijfbrieven is een folder gevoegd die specifiek is samengesteld voor de ZEA 2025. Gedurende het onderzoek is er een specifiek voor de ZEA geschreven website beschikbaar onder de overzichtspagina van het CBS voor deelnemers aan CBS-enquêtes.
- Om deelname aan het onderzoek te stimuleren is een incentive ingezet. Bij deelname maakte men kans op een Apple Smartwatch of een VVV-cadeaubon ter waarde van € 300. De respondent kon zelf kiezen zodra hij of zij in aanmerking kwam voor de incentive. Onderzoek heeft uitgewezen dat een dergelijke maatregel responsverhogend werkt.

Dataverwerking

Nadat het veldwerk van de ZEA was afgerond, zijn de verzamelde data verwerkt. Voor alle respondenten werd gecontroleerd of 75 procent van de vragen die aan elke respondent gesteld werden (sommige vragen worden aan de hand van routing slechts aan een deel van de respondenten gesteld) met een geldig antwoord was gevuld. Respondenten die niet aan dit criterium voldeden, werden niet meegenomen in de weging van de ZEA en nadere analyse. Onderwijsniveau, beroep en – indien nodig – bedrijf werden getypeerd, zie ook paragraaf 2.2. Ook zijn samengestelde maten uit de vraagvariabelen uit de ZEA gemaakt.

Bescherming persoonsgegevens

De gegevens die in de ZEA worden gebruikt en verzameld, worden vertrouwelijk behandeld door TNO, SZW en CBS. De aangeschreven personen zijn hier over geïnformeerd via de informatiefolder. Daarnaast is op de ZEA website een paragraaf over privacy opgenomen. Het onderzoek voldoet aan de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG). Om de gegevens te beveiligen heeft het CBS tal van maatregelen getroffen. Zo is er een strenge geheimhoudingsplicht voor alle medewerkers, op straffe van rechtsvervolg. Gegevens over personen worden zo snel mogelijk gescheiden van de namen en de adressen, d.w.z. de identificerende kenmerken. De gegevens worden verwerkt met goed beveiligde computer-

systemen waartoe onbevoegden geen toegang hebben. De wet garandeert dat gegevens alleen voor statistische doeleinden worden gebruikt. Geen enkele instelling kan toegang opeisen tot de gegevens die het CBS verzamelt. Naast het CBS beschikken uitsluitend TNO en SZW over het microdatabestand (zonder identificerende gegevens) van de ZEA. Ook TNO en SZW houden zich aan de privacy bepalingen in de CBS-wet en de AVG. Bij het bepalen van de uitkomsten worden daarnaast minimale aantallen waarnemingen gehanteerd door het CBS, TNO en SZW, zodat personen niet alsnog herleidbaar zijn.

Via het Centrum voor Beleidsstatistiek van het CBS hebben andere onderzoeksinstituten de mogelijkheid om – onder voorwaarden – secundaire analyses op het ZEA-bestand uit te voeren. Het Centrum voor Beleidsstatistiek zal het ZEA 2025 databestand vanaf juli 2026 hiervoor beschikbaar stellen. De informatie die op basis van de ZEA – al dan niet gekoppeld aan andere bronnen – naar buiten wordt gebracht, is nooit herleidbaar tot individuele personen.

3.3 Respons

Steekproefvervuiling

Na vaststelling van de steekproef, zoals beschreven is in de paragraaf ‘steekproefkader’, zal een deel van de zelfstandig ondernemers ten tijde van het onderzoek niet langer werkzaam zijn als zodanig. Men is bijvoorbeeld met pensioen of is om andere redenen gestopt met het

werk als ondernemer. Deze personen behoren op het moment van enquêtering niet langer tot de doelpopulatie van het onderzoek. Dit leidt tot steekproefvervuiling, waarmee bedoeld wordt dat er personen in de steekproef zitten die op het moment van onderzoek niet langer tot de doelpopulatie behoren. Daarnaast zullen er personen zijn die na 2023 als zelfstandig ondernemer zijn gestart. Hun inkomensgegevens zijn zo recent dat die nog niet beschikbaar zijn binnen de registraties van het CBS en daarom zitten zij niet in het steekproefkader. Deze personen kunnen derhalve ook niet in de steekproef zitten. Dit heeft overigens geen consequenties voor de steekproefvervuiling, maar betekent dat er op basis van de ZEA geen uitspraken gedaan kunnen worden over onlangs gestarte zelfstandigen.

De steekproefvervuiling op basis van de ZEA 2025 kan worden geschat op basis van de antwoorden die gegeven zijn in de vragenlijst. Aan het begin van de vragenlijst wordt vastgesteld of de respondent nog steeds zelfstandig ondernemer is. Zo niet, dan krijgen zij daarna de rest van de vragenlijst niet meer voorgelegd. De steekproefvervuiling in 2025 bedraagt naar schatting 7,6 procent met een marge van 0,6 procentpunten. In 2023 lag de steekproefvervuiling van de ZEA op 6,2 procent.

Responsresultaten

Er wordt onderscheid gemaakt tussen responsen en bruikbare responsen. Een deel van de responsen blijkt uiteindelijk namelijk niet bruikbaar te zijn. Er kan sprake zijn van uitval vanwege kaderfouten of onvoldoende vulling van een ingevulde vragenlijst. Voorbeelden van kaderfouten zijn wanneer het geslacht en de geboortedatum zoals door de respondent opgegeven beiden niet overeenkomen met hoe deze in de registraties staan, of dat de respondent inmiddels niet meer werkzaam is als zelfstandig ondernemer. Onvoldoende vulling betekent dat minder dan 75% van de vragen die door alle respondenten zouden moeten worden beantwoord met een geldig antwoord is gevuld. Het leeg laten van een antwoordveld is geen geldige waarde. Indien 'Weet niet' expliciet als antwoordcategorie is opgenomen is dat wel een geldige waarde. Gezien de beoogde representativiteit van de steekproef was een responsaantal van 7.134 (=29,0% van de uitgezette steekproef) de verwachting. Het beoogde responsaantal is vastgesteld op 6.000. Het betreft dan het totaal aantal bruto responsen, dus inclusief de onbruikbare responsen. Tabellen 3.3.1 en 3.3.2 geven de gerealiseerde responsresultaten.

Zoals uit tabellen 3.3.1 en 3.3.2 blijkt, is het responstarget gehaald. Het totale gerealiseerde responspercentage ligt op 27,5%. Dit is 1,5 procentpunt onder de gestelde verwachting. Het aantal gerealiseerde responsen ligt met 6.766 onder het verwachte aantal (7.134), maar boven het beoogde aantal (6.000). Het aantal bruikbare responsen is geëindigd op 6.184.

Tabel 3.3.1 Responsresultaten naar steekproefportie en totaal (aantallen)

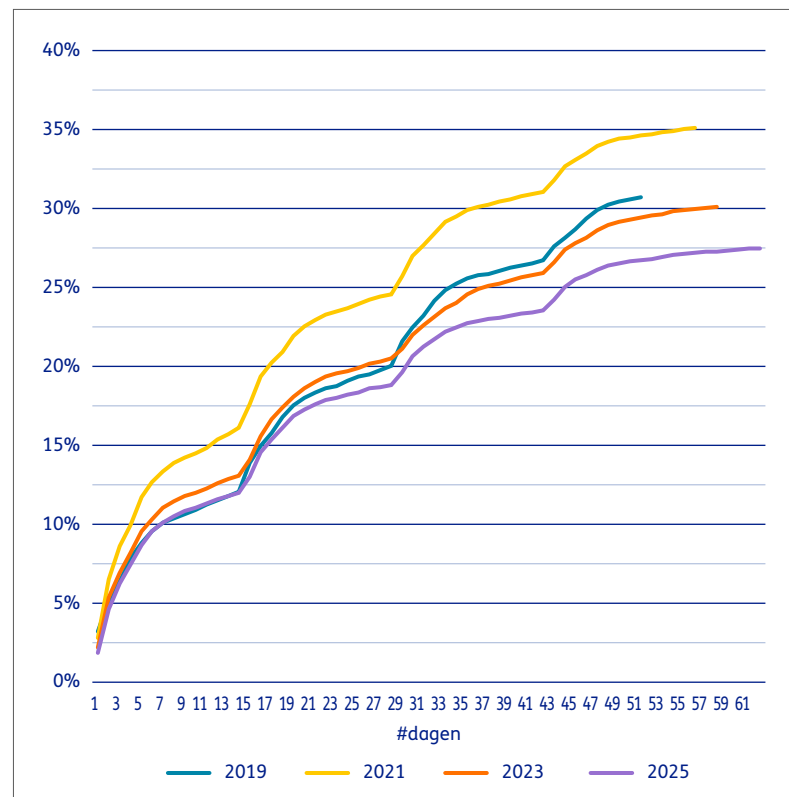
Uitgezette steekproef	24.600
Kaderfouten	43
Non-respons:	267
• OP verhuisd in Nederland	77
• Weigering	165
• Geen gelegenheid	13
• Niet in staat	3
• Taalbarrière	2
• Overig	7
Respons:	6.766
• Volledig	6.250
• Geen zelfstandig ondernemer	514
• Geslacht én geboortedatum niet correct	2
Geen reactie	17.524

Tabel 3.3.2 Responsresultaten (%)

Uitgezette steekproef	100,0
Kaderfouten	0,2
Non-respons:	1,1
• OP verhuisd in Nederland	0,3
• Weigering	0,7
• Geen gelegenheid	0,1
• Niet in staat	0,0
• Taalbarrière	0,0
• Overig	0,0
Respons:	27,5
• Volledig	25,4
• Geen zelfstandig ondernemer	2,1
• Geslacht én geboortedatum niet correct	0,0
Geen reactie	71,2
Target	29,0

Figuur 3.3.1 geeft het responsverloop voor 2025 in vergelijking met 2019, 2021 en 2023. De dagen op de horizontale as betreffen weekdagen waarop de internetrespons is gerealiseerd. In figuur 3.3.1 zijn duidelijk de momenten zichtbaar waarop de rappelbrieven zijn aangekomen. Het verloop in 2025 is vergelijkbaar met 2023 en 2019, zij het dat er minder is gerespondeerd op basis van de rappelbrieven. De ZEA 2021 is uitgevoerd in een periode dat de coronapandemie nog in alle hevigheid rondwaarde. Een van de weinige positieve effecten

hiervan was dat de internetwaarneming over de gehele breedte van persoonswaarneming boven verwachting goede resultaten liet zien.

Figuur 3.3.1 Responsontwikkeling (%) waarneming in de tijd (dagen)

Tabel 3.3.4 Responsresultaten met drie varianten voor de berekening van het responspercentage

Uitgezette steekproef	24.600
Geschatte steekproefvervuiling (7,6%)	1.880
Uitgezette steekproef exclusief steekproefvervuiling	22.720
Totale respons:	6.766
• Niet bruikbaar	582
- <i>Te weinig ingevulde antwoorden</i>	65
- <i>Geen zelfstandige of niet conform steekproefgegevens</i>	517
• Bruikbaar	6.184
Responspercentage	%
Bruikbare respons / uitgezette steekproef	25,1
Totale respons / uitgezette steekproef	27,5
Bruikbare respons / uitgezette steekproef excl. vervuiling	27,2

3.4 Vergelijking van respons met steekproefkader

Vormen de personen die aan de ZEA hebben meegedaan een goede afspiegeling van het steekproefkader? Om deze vraag te beantwoorden wordt de verdeling van een aantal achtergrondkenmerken van de respondenten van de ZEA vergeleken met de verdeling in het steekproefkader. Dit steekproefkader wordt tevens gebruikt om de randtotalen voor de weging te bepalen. Zo is er gekeken naar de verdeling van de kenmerken die uiteindelijk in het weegmodel van de ZEA zijn opgenomen (de zogenaamde weegtermen, zie tabel 3.4.1 en 3.4.2).

Tabel 3.4.1 Overzicht van weegtermen

Term	Omschrijving
1	Geslacht (2) × Leeftijd (6)
2	Herkomst (3)
3	Provincieplus (16)
4	Bedrijfstak (7)
5	Type Huishouden (6)
6	Besteedbaar huishoudensinkomen (10)

De frequentietellingen – in het weegkader en in de respons – van de variabelen die in de non-respons analyse zijn opgenomen, worden hieronder per deelpopulatie gepresenteerd.

Tabel 3.4.2 Hulpvariabelen uit het weegmodel

Hulpvariabelen	Groepen
Geslacht (2)	Man
• Geslacht van de persoon	Vrouw
Leeftijd (6)	Van 15 tm 34 jaar;
• Leeftijd van de persoon op één januari 2025, ingedeeld in zes klassen	Van 35 tm 44 jaar;
	Van 45 tm 54 jaar;
	Van 55 tm 64 jaar;
	Van 65 tm 69 jaar;
	Vanaf 70 jaar.
Herkomst (3)	Nederland
• Herkomst van de persoon	Europa (excl Nederland)
	Buiten Europa
Bedrijfstak (7)	SBI-sectie A
• Bedrijfstak waarin de persoon werkzaam is, volgens de Standaard Bedrijfsindeling 2008	SBI-secties B, C, D, E en F
	SBI-secties G en H
	SBI-secties I, J, K, L en N
	SBI-sectie M
	SBI-secties O, P, S, T en U
	SBI-secties Q en R

Hulpvariabelen	Groepen
Provincieplus (16)	Groningen
• Provincie plus de 4 grootste steden waarin de gemeente ligt, waarin de persoon staat ingeschreven	Flevoland
	Friesland
	Drenthe
	Overijssel
	Gelderland
	Utrecht (excl. Gemeente Utrecht)
	Noord-Holland (excl. Gemeente Amsterdam)
	Zuid-Holland (excl. Gemeentes Den Haag en Rotterdam)
	Zeeland
	Noord-Brabant
	Limburg
	Gemeente Utrecht
	Gemeente Amsterdam
	Gemeente Den Haag
	Gemeente Rotterdam
Type huishouden (6)	Eenpersoonshuishouden
• Type huishouden van de persoon	Niet-gehuwd paar zonder kinderen + Overig huishouden
	Gehuwd paar zonder kinderen
	Niet-gehuwd paar met kind(eren)
	Gehuwd paar met kind(eren) + Onbekend
	Eenouderhuishouden

Hulpvariabelen	Groepen
Besteedbaar huishoudensinkomen (10) • Het besteedbaar huishoudinkomen van de persoon in 2023, ingedeeld in decielen	Van 1% t/m 10%
	Van 11% t/m 20%
	Van 21% t/m 30%
	Van 31% t/m 40%
	Van 41% t/m 50%
	Van 51% t/m 60%
	Van 61% t/m 70%
	Van 71% t/m 80%
	Van 81% t/m 90%
	Van 91% t/m 100%

De verschillen in de tellingen van Geslacht × Leeftijd voor het weegkader en de respons zijn weergegeven in tabel 3.4.3 en bedragen maximaal 7,3 procentpunt.

Het grootste verschil bestaat bij de categorie, ‘Man: 15 tot 35 jaar’. Voor deze groep is de ondervertegenwoordiging in de respons ten opzichte van het weegkader gelijk aan 7,3 procentpunt. Verder is voor categorie, ‘Man: 55 tot 65 jaar’, de respons met 5,2 procentpunt oververtegenwoordigd ten opzichte van het weegkader.

Tabel 3.4.3 Frequentietelling Geslacht × Leeftijd

Weegterm	Weegkader (%)	Respons (%)	Verschil Weegkader – Respons (procentpunt)
Man 15..34	13,7	6,4	7,3
Man 35..44	13,4	10,4	3,0
Man 45..54	13,4	13,4	0,1
Man 55..64	13,9	19,1	-5,2
Man 65..69	4,6	7,0	-2,4
Man 70..125	3,8	5,8	-2,0
Vrouw 15..34	7,0	4,4	2,6
Vrouw 35..44	8,5	7,3	1,2
Vrouw 45..54	9,3	9,8	-0,5
Vrouw 55..64	8,8	12,0	-3,2
Vrouw 65..69	2,2	2,8	-0,7
Vrouw 70..125	1,3	1,5	-0,2

Het verschil tussen de tellingen van weegterm Herkomst voor het weegkader en de respons is maximaal 11,5 procentpunt (tabel 3.4.4). Dit is een oververtegenwoordiging voor de categorie: ‘Nederland’. Daartegenover staat een ondervertegenwoordiging in de respons van 8,7 procentpunt voor categorie: ‘Buiten Europa’.

Tabel 3.4.4 Frequentietelling Herkomst

Weegterm	Weegkader (%)	Respons (%)	Vershil Weegkader – Respons (procentpunt)
Nederland	72,2	83,7	-11,5
Europa (excl. Nederland)	8,9	6,0	2,9
Buiten Europa	18,9	10,2	8,7

Voor de weegterm Provincieplus bestaat er een ondervertegenwoordiging in de respons van 1,6 procentpunt van mensen uit de gemeente Den Haag. Daar tegenover staat een oververtegenwoordiging in de respons van 1,7 procentpunt van mensen uit Gelderland.

Tabel 3.4.5 Frequentietelling Provincieplus

Weegterm	Weegkader (%)	Respons (%)	Vershil Weegkader – Respons (procentpunt)
Groningen	2,9	3,0	0,0
Friesland	3,9	3,9	0,0
Drenthe	2,6	2,9	-0,3
Overijssel	5,9	6,0	0,0
Flevoland	2,5	1,8	0,8
Gelderland	11,9	13,6	-1,7
Utrecht	6,1	6,8	-0,8
Noord-Holland	12,4	12,2	0,2
Zuid-Holland	13,3	13,5	-0,2
Zeeland	2,3	3,0	-0,7
Noord-Brabant	14,4	14,6	-0,3
Limburg	5,1	6,1	-0,9
Gemeente Amsterdam	6,8	5,6	1,2
Gemeente Rotterdam	3,7	2,6	1,2
Gemeente Den Haag	4,0	2,3	1,6
Gemeente Utrecht	2,1	2,0	0,1

Tabel 3.4.6 Frequentietelling Bedrijfstak

Weegterm		Weegkader (%)	Respons (%)	Vershil Weegkader – Respons (procentpunt)
A	Landbouw, bosbouw en visserij.	7,4	7,2	0,2
B tot en met F	Winning van delfstoffen, Industrie, Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht, Distributie van water; afval- en afvalwaterbeheer en sanering, Bouwnijverheid.	18,3	12,8	5,5
G en H	Groot- en detailhandel; reparatie van auto's, Vervoer en opslag.	15,0	13,6	1,5
I tot en met L en N	Logies-, maaltijd- en drankverstrekking, Informatie en communicatie, Financiële instellingen, Verhuur van en handel in onroerend goed, Verhuur van roerende goederen en overige zakelijke dienstverlening.	15,2	14,3	0,8
M	Advisering, onderzoek en overige specialistische dienstverlening.	16,5	23,9	-7,4
O en P en S tot en met U	Openbaar bestuur, overheidsdiensten en verplichte sociale verzekeringen, Onderwijs, Overige dienstverlening, Huishoudens als werkgever; niet-gedifferentieerde productie van goederen en diensten door huishoudens voor eigen gebruik, Extraterritoriale organisaties en lichamen.	11,6	11,7	-0,1
Q en R	Gezondheids- en welzijnszorg, Cultuur, sport en recreatie.	15,9	16,4	-0,5

De verschillen in de tellingen naar bedrijfstak voor het weegkader en de respons bedragen maximaal 7,4 procentpunt. Dit verschil wordt gevonden door een oververtegenwoordiging van de respons in Bedrijfstak 'M' (= Advisering, onderzoek en overige specialistische zakelijke dienstverlening).

Uit tabel 3.4.7 blijkt dat het type huishouden 'Gehuwd paar zonder kinderen' oververtegenwoordigd is in de respons met 8,3 procentpunt. Personen in een 'Eenpersoonshuishouden' worden juist ondervertegenwoordigd met 3,2 procentpunt.

Tabel 3.4.7 Frequentietelling type huishouden

Weegterm	Weegkader (%)	Respons (%)	Vershil Weegkader – Respons (procentpunt)
Eenpersoonshuishouden	16,7	13,5	3,2
Niet-gehuwd paar zonder kinderen + Overig huishouden	10,7	9,7	1,0
Gehuwd paar zonder kinderen	18,9	27,1	-8,3
Niet-gehuwd paar met kinderen	11,4	9,0	2,3
Gehuwd paar met kinderen	35,9	36,0	-0,1
Eenouderhuishouden	6,4	4,6	1,8

De lagere inkomens responderen minder goed dan de hogere inkomens zo blijkt uit tabel 3.4.8. In het hoogste inkomensdeciel bestaat een oververtegenwoordiging van de respons ten opzichte van het weegkader van 5,4 procentpunt.

Tabel 3.4.8 Frequentietelling Besteedbaar huishoudensinkomen

Weegterm	Weegkader (%)	Respons (%)	Vershil Weegkader – Respons (procentpunt)
Van 1% t/m 10%	7,0	4,6	2,3
Van 11% t/m 20%	3,9	2,4	1,5
Van 21% t/m 30%	4,4	3,6	0,8
Van 31% t/m 40%	5,9	4,6	1,3
Van 41% t/m 50%	7,6	6,6	1,0
Van 51% t/m 60%	8,9	7,9	1,0
Van 61% t/m 70%	10,3	10,2	0,1
Van 71% t/m 80%	12,4	13,0	-0,6
Van 81% t/m 90%	15,7	17,8	-2,1
Van 91% t/m 100%	23,9	29,3	-5,4

Conclusie

Uit de verdeling van verschillende kenmerken in het weegkader en de respons blijkt een aantal verschillen. Met deze verschillen is in de weging rekening gehouden. Dit zorgt ervoor dat de respons na weging zoveel mogelijk representatief is. Informatie over het weegkader is te vinden in paragraaf 3.5.

3.5 Weging

De responsoverzichten uit de vorige paragraaf laten duidelijk zien dat er een over- en ondervertegenwoordiging is van personen in de respons gelet op bepaalde kenmerken. Zo bestaat de respons bijvoor-

beeld voor 71,4% uit personen die 45 jaar of ouder zijn, terwijl de populatie voor 57,2% bestaat uit personen die 45 jaar of ouder zijn. Om te corrigeren voor deze over- en ondervertegenwoordiging worden de responsgegevens gewogen. Personen met kenmerken die oververtegenwoordigd zijn in de respons, krijgen een lager correctiegewicht. Personen met kenmerken die ondervertegenwoordigd zijn in de respons, krijgen een hoger correctiegewicht.

Bij het schatten van populatietotalen worden de responsgegevens gewogen met het product van insluitgewicht en correctiegewicht, om zowel te corrigeren voor, respectievelijk, ongelijke trekkansen als ook voor ongelijke responskansen. Omdat vanaf 2025 de oversampling uit het steekproefontwerp is gelaten, is de trekkans, en dus ook het insluitgewicht, voor alle personen gelijk. Het product van insluitgewicht en correctiegewicht heet eindgewicht.

De insluitgewichten zijn gelijk aan de inverse van de trekkansen die gebruikt zijn bij het trekken van de steekproef. De correctiegewichten worden met de calibratieschatter berekend (zie bijvoorbeeld Särndal & Lundström, 2005). Voor het berekenen van de correctiegewichten heeft de calibratieschatter een weegmodel nodig, dat bestaat uit een lineaire combinatie van het product van een of meer hulpvariabelen. Dit weegmodel moet laten zien welk kenmerken oververtegenwoor-

digd zijn in de respons en welk kenmerken ondervertegenwoordigd zijn. De calibratieschatter berekent het correctiegewicht zó, dat de met het product van insluitgewicht en correctiegewicht gewogen som van ieder product van hulpvariabelen uit het weegmodel gelijk is aan het populatietotaal van dat product. Voor het berekenen van de correctiegewichten is het weegprogramma BASCULA gebruikt, een onderdeel van het door het CBS ontwikkelde BLAISE.

Het weegmodel

De hulpvariabelen die het weegmodel kent, zijn te vinden in tabel 3.4.2. De waardes van alle hulpvariabelen zijn voor alle personen in het steekproefkader te vinden in registers die het CBS gebruikt voor het maken van statistieken. Sommeren van die waardes over alle personen in het steekproefkader levert de populatietotalen die de calibratieschatter nodig heeft.

Voor het wegen van de responsgegevens zijn de hulpvariabelen uit tabel 3.4.2 gecombineerd tot het weegmodel uit tabel 3.4.1. Dat weegmodel is vernieuwd voor de ZEA 2025. Aanleiding hiervoor was de CBS brede overgang naar de nieuwe definitie van migratieachtergrond, wat aanleiding was om het hele weegmodel van de ZEA opnieuw tegen het licht te houden, zie ook H. Ahmadan, Impact nieuwe herkomstindeling op de weging van Zelfstandigen Enquête

Arbeid (ZEA), 2023. De minimale celvulling bij de weegtermen is 110, ruim boven de gebruikelijke ondergrens van 20 (zie bijvoorbeeld Särndal, Swensson, & Wretman, 1992, paragraaf 7.7).

De gewichten

Als de correctiegewichten bij het wegen worden begrensd dan hebben de eindgewichten een minimum waarde van 38,109 en een maximum waarde van 809,255. Voor het bespreken van de waarden van de correctiegewichten is het handig om de correctiegewichten te schrijven als het product van een gemiddeld correctiegewicht en een met dat gemiddelde correctiegewicht genormaliseerd correctiegewicht. Het gemiddelde correctiegewicht is gelijk aan

$$\bar{c} = \frac{\sum_{i \in S} \pi_i^{-1}}{\sum_{i \in R} \pi_i^{-1}}$$

met S de steekproef, R de verzameling van respondenten en π_i^{-1} het insluitgewicht van persoon i . Het genormaliseerde correctiegewicht is gelijk aan

$$c_i^n = \frac{c_i}{\bar{c}^{-1}}$$

met c_i het correctiegewicht van persoon i . Het gemiddelde correctiegewicht corrigeert voor de totale uitval door non-respons. Het genor-

maliseerde correctiegewicht corrigeert voor de selectiviteit in de non-respons. Personen met kenmerken die ondervertegenwoordigd zijn in de respons hebben een genormaliseerd correctiegewicht dat groter is dan één, personen met kenmerken die oververtegenwoordigd zijn in de respons hebben een genormaliseerd correctiegewicht dat kleiner is dan één.

Zouden de hulpvariabelen van het weegmodel geen over- of ondervertegenwoordiging laten zien van een bepaalde kenmerk, dan hadden alle genormaliseerde correctiegewichten de waarde één. Maar paragraaf 3.4 laat zien dat de hulpvariabelen uit het weegmodel wel over- en ondervertegenwoordiging in de respons laten zien. De waarden van de genormaliseerde correctiegewichten verschillen dan ook duidelijk van één, zoals tabel 3.5.1, met het gemiddelde en de standaarddeviatie van de genormaliseerde correctiegewichten, laat zien. Ook laat tabel 3.5.1 duidelijk zien dat alle hulpvariabelen uit het weegmodel een bijdrage leveren aan het corrigeren van de selectiviteit in de non-respons. Alle hulpvariabelen uit het weegmodel kennen zowel categorieën met een gemiddeld genormaliseerd correctiegewicht dat groter is dan één, als ook categorieën met een gemiddeld genormaliseerd correctiegewicht dat kleiner is dan één.

Tabel 3.5.1 Gemiddelde en standaarddeviatie van het genormaliseerde correctiegewicht

Variabele	Categorie	Gemiddelde	Standaarddeviatie
Geslacht (2)	Man	1,012	0,610
	Vrouw	0,980	0,455
Leeftijd (6)	Van 15 tm 34 jaar;	1,913	0,515
	Van 35 tm 44 jaar;	1,238	0,450
	Van 45 tm 54 jaar;	0,983	0,409
	Van 55 tm 64 jaar;	0,728	0,376
	Van 65 tm 69 jaar;	0,687	0,356
	Vanaf 70 jaar.	0,699	0,369
Herkomst (3)	Nederland	0,862	0,441
	Europa (excl. Nederland)	1,473	0,518
	Buiten Europa	1,850	0,515
Bedrijfstak (7)	SBI-sectie A;	1,022	0,458
	SBI-secties B, C, D, E en F;	1,434	0,555
	SBI-secties G en H;	1,108	0,538
	SBI-secties I, J, K, L en N;	1,058	0,573
	SBI-sectie M;	0,691	0,441
	SBI-secties O, P, S, T en U;	0,989	0,506
	SBI-secties Q en R.	0,969	0,513

Variabele	Categorie	Gemiddelde	Standaarddeviatie
Provincieplus (16)	Groningen	0,989	0,422
	Friesland	0,994	0,508
	Drenthe	0,909	0,402
	Overijssel	0,993	0,492
	Flevoland	1,425	0,568
	Gelderland	0,876	0,515
	Utrecht	0,888	0,546
	Noord-Holland	1,013	0,528
	Zuid-Holland	0,984	0,572
	Zeeland	0,760	0,461
	Noord-Brabant	0,982	0,506
	Limburg	0,845	0,485
	Gemeente Amsterdam	1,213	0,589
	Gemeente Rotterdam	1,459	0,673
	Gemeente Den Haag	1,688	0,676
	Gemeente Utrecht	1,028	0,538

Variabele	Categorie	Gemiddelde	Standaarddeviatie
Type huishouden (6)	Eenpersoonshuishouden	1,240	0,619
	Niet-gehuwd paar zonder kinderen + Overig huishouden	1,103	0,598
	Gehuwd paar zonder kinderen	0,695	0,406
	Niet-gehuwd paar met kind(eren)	1,258	0,549
	Gehuwd paar met kind(eren) + Onbekend	0,997	0,499
	Eenouderhuishouden	1,395	0,564
Besteedbaar huishoudens-inkomen (10)	Van 1% t/m 10%	1,506	0,626
	Van 11% t/m 20%	1,627	0,593
	Van 21% t/m 30%	1,238	0,562
	Van 31% t/m 40%	1,291	0,532
	Van 41% t/m 50%	1,155	0,602
	Van 51% t/m 60%	1,130	0,538
	Van 61% t/m 70%	1,011	0,529
	Van 71% t/m 80%	0,954	0,495
	Van 81% t/m 90%	0,881	0,497
	Van 91% t/m 100%	0,814	0,471

Kwaliteit van de ZEA

De kwaliteit van de ZEA kan allereerst worden afgemeten aan de respons. Hierbij gaat het vooral om de hoogte van het responspercentage en in hoeverre er aanwijzingen zijn voor selectiviteit van de respons. Dit onderwerp is in hoofdstuk 3 uitgebreid aan bod gekomen.

Een tweede kenmerk betreft de antwoorden op de vragen in de vragenlijst. Hierbij gaat het ten eerste om de mate waarin vragen worden overgeslagen (item non-respons) en ten tweede om de betrouwbaarheid of homogeniteit van de gehanteerde schalen in de vragenlijst. Daarnaast zijn de reacties van respondenten op een open vraag aan het einde van de vragenlijst relevant, waarin de respondenten konden aangeven wat zij van de vragenlijst vonden.

In dit hoofdstuk wordt gebruik gemaakt van de ongewogen resultaten van het onderzoek. Hierdoor kunnen aantallen en percentages afwijken van die in de overzichtstabel in de ZEA in Vogelvlucht publicatie is opgenomen. In deze overzichtstabel zijn de gegevens op basis van het steekproef onderzoek gewogen om zo representatief mogelijke uitspraken te kunnen doen over de doelpopulatie, namelijk alle zelfstandig ondernemers in Nederland.

4.1 Item non-response

De ZEA is een online vragenlijst. Voor de ZEA is ervoor gekozen om zoveel mogelijk aan te sluiten bij de online vragenlijst van de NEA en respondenten de mogelijkheid te geven om vragen over te slaan. Dit is echter niet expliciet aangegeven in de toelichting van de vragenlijst voor de respondenten. Een vragenlijst wordt als bruikbaar beschouwd indien minimaal 75% van de vragen is ingevuld die aan alle respondenten zijn voorgelegd. Zo niet, dan wordt de desbetreffende vragenlijst niet meegenomen in de eindresultaten. Op basis van gegeven antwoorden worden soms vragen overgeslagen die niet van toepassing zijn voor de respondent. Zo is er bijvoorbeeld een aantal vragen specifiek voor ondernemers zonder personeel, welke niet aan ondernemers met personeel worden voorgelegd.

Sommige vragen in de vragenlijst moeten per se worden beantwoord om de vragenlijst te kunnen vervolgen. Dit zijn bijvoorbeeld vragen waarvan de antwoorden bepalen of andere vragen al dan niet worden gesteld, maar ook vragen waarmee vastgesteld wordt of de respondent op het moment van invullen nog werkzaam is als zelfstandig ondernemer. Om problemen in de routing van respondenten te voorkomen, kunnen respondenten alleen verder in de vragenlijst indien ze

de betreffende routingsvraag beantwoorden. Ontbrekende waarden op individuele vragen worden veroorzaakt doordat respondenten vragen overslaan als ze het antwoord niet weten of niet willen geven. Dit kan wijzen op een onduidelijke, foutieve of gevoelige vraagstelling. Bij het overgrote deel van de vragen was het aantal ontbrekende waarden zeer beperkt (minder dan 10% van de respondenten die de betreffende vraag had moeten beantwoorden). In tabel 4.1.1 staan de vragen genoemd die meer dan 10% ontbrekende waarden hadden.

Uit tabel 4.1.1 blijkt dat vooral de vragen over de leeftijd tot waarop men wil of denkt te kunnen doorwerken veel ontbrekende waarden hebben. De vragen over de doorwerkleeftijd zijn zeker voor een deel van de respondenten lastig te beantwoorden omdat het gaat over zaken die nog (ver) in de toekomst liggen. Bij gebrek aan een antwoordcategorie ‘weet ik niet’ hebben mensen die het niet wisten deze vraag mogelijk overgeslagen. Echter, als er wel een optie ‘weet ik niet’ wordt toegevoegd, dan leert de ervaring bij dit soort vragen dat veel respondenten daarvoor kiezen (en dus geen schatting meer doen). De vraag of de respondent liever zelfstandig ondernemer of werknemer wil zijn gaat weliswaar over het hier en nu maar is voor een deel van de respondenten een hypothetische vraag, omdat hun vak bijvoorbeeld enkel als zelfstandige wordt uitgevoerd en zij weinig keuze ervaren. Ook hier is geen antwoordcategorie ‘weet ik niet’ opgenomen.

De conclusie is dat het voor het overgrote deel van de vragen in de ZEA weinig ontbrekende waarden zijn en dat een klein aantal vragen tot hoge item non-respons leidt waarbij het soms om hypothetische situaties gaat of om situaties die in tijd ver weg liggen.

TABEL 4.1.1 Vragen met meer dan 10% ontbrekende waarden in de ZEA 2025

Vragen	Aantal valide antwoorden N	Ontbrekende waarden %	Aantal verwachte antwoorden N
Op welke leeftijd denkt u financieel gezien te kunnen stoppen met werken?	3.825	38,1%	6.184
Tot welke leeftijd denkt u lichamelijk en geestelijk in staat te zijn om uw huidige werk voort te zetten?	3.989	35,5%	6.184
Tot welke leeftijd wilt u doorgaan met werken?	3.946	36,2%	6.184
Als u vrij mocht kiezen, werkt u dan liever in loondienst of als zelfstandig ondernemer?	5.223	15,5%	6.184

4.2 Betrouwbaarheid van de schalen

De betrouwbaarheid van de samengestelde schalen in de ZEA wordt afgemeten aan Cronbach's alfa. Dit is een maat voor de consistentie van de schaal. De waarde van Cronbach's alfa is afhankelijk van het aantal items en de onderlinge correlaties tussen de items van de schaal. In het algemeen wordt een waarde van 0,70 of hoger als

acceptabel gezien en een waarde van 0,80 of hoger als goed. Bij een gering aantal items wordt ook een waarde tussen 0,60 en 0,70 nog acceptabel geacht (De Heus, Leeden & Glazendam, 1995). In tabel 4.2.1 zijn schalen en de items waaruit de schaal is opgebouwd weer-gegeven. Uit de tabel blijkt dat, mede gezien het geringe aantal items, alle schalen een acceptabele of goede betrouwbaarheid hebben.

TABEL 4.2.1 Schalen in de ZEA met onderliggende items en Cronbach's alfa

Schaal	Cronbach's alfa
Autonomie/zelfstandigheid	0,71
Taakeisen	0,86
Moeilijkheidsgraad/cognitieve belasting	0,78
Gevarieerd werk	0,69
Werk-privé en/of privé-werk disbalans	0,68
Werkgerelateerde psychische vermoeidheid (burn-outklachten)	0,89
Bevlogenheid	0,84
In-role performance/functioneren	0,87
Ondernemingsgezindheid	0,67

4.3 Reacties van respondenten op de vragenlijst

Aan het einde van de vragenlijst is aan de respondenten gevraagd of zij opmerkingen hadden over de vragenlijst. Ongeveer een op de zeven respondenten maakte een opmerking. Naast toelichtingen op specifieke vragen of een toelichting op de specifieke situatie van de respon-

dent, werd ook meer algemene feedback gegeven. Behalve opmerkingen over wat er gemist werd of als storend werd ervaren waren er ook positieve opmerkingen zoals dat de vragenlijst hen aan het denken had gezet over hun bedrijfsvoering.

De opmerking dat de vragenlijst als lang werd ervaren en men een voortgangsindicator prettig zou hebben gevonden kwam ook deze keer regelmatig terug. De ZEA maakt gebruik van routing: de vragen die aan mensen zijn gesteld zijn afhankelijk van antwoorden op eerdere vragen. Het is daarom lastig om een betrouwbare inschatting van de voortgang te maken. Gemiddeld deden respondenten er iets minder dan 27 minuten over om de vragenlijst in te vullen (waarbij uitschieters buiten beschouwing zijn gelaten). Dat is ongeveer een halve minuut langer dan in 2023. Er is altijd een grotere informatie-behoefte dan dat er ruimte is in de ZEA. Gegeven het grote aantal aanvragen voor de ZEA 2025 – waaronder een uitgebreide vraag over de sector van de opdrachtgever – is besloten om de invulduur iets te laten oplopen. Zoals elke editie evalueren we alle (nieuwe) vragen o.a. op gebruik. Voor de volgende editie streven we ernaar om de invulduur weer minimaal op het niveau van 2023 te brengen.

Met betrekking tot de relevantie van de vragen en ontbrekende onderdelen zijn de verbeter suggesties heel divers en vaak afhankelijk van de specifieke omstandigheden van de respondent. Wat regelmatig terug

kwam was de opmerking dat men met reden maar een beperkt aantal uren per week werkt. Dit konden ze niet kwijt en de vraagstellingen sloten niet goed aan bij een dergelijke situatie, terwijl het wel veel invloed heeft op de bedrijfsvoering. Denk daarbij aan oudere (soms al gepensioneerde) ondernemers die hun bedrijfsactiviteiten op een lager pitje zetten, of personen die vanwege een aandoening of ziekte minder inzetbaar zijn en soms juist voor zelfstandig ondernemerschap hebben gekozen om hun werkzame leven zo flexibel te kunnen inrichten. Ook zijn er respondenten die weinig uren maken als ondernemer (bijv. ondernemers die panden verhuren). Behalve met betrekking tot de gewerkte uren, miste men vragen over of men al dan niet aan het afbouwen is, aangezien dat ook invloed heeft op o.a. investeringen en toekomstvisie. Daarnaast werd genoemd dat men vragen miste over de sinds 1 januari 2025 strengere handhaving op de wet DBA. Ruim 40% van de bedrijven die in 2024 zzp'ers inhuurde, verwacht in 2025 minder zzp'ers in te huren (CBS, 2025). Daarnaast hebben enkele groepen ondernemers zoals kunstenaars het gevoel dat de vragenlijst niet goed aansluit bij hun situatie.

De opmerkingen over specifieke vragen en antwoordcategorieën zullen worden meegenomen in toekomstige ZEA's, rekening houdend met het doel van de ZEA en vergelijkbaarheid met de NEA. De ZEA heeft voornamelijk tot doel de arbeidsomstandigheden en inzetbaarheid van zelfstandigen in kaart te brengen en heeft slechts beperkt

ruimte voor andere onderwerpen. Het is interessant voor beleidsmakers en andere gebruikers van de ZEA om de werksituatie van zelfstandig ondernemers te vergelijken met die van werknemers (NEA). Daarom is een aanzienlijk deel van de onderwerpen en vragen overeenkomstig met die van de NEA (in een aantal gevallen in aangepaste vorm).

4.4 Conclusies over de kwaliteit van de ZEA

Respons

De respons van de ZEA 2025 komt op 27,2% (bruikbare respons/uitgezette steekproef). Dat is iets lager dan van de ZEA 2023 (27,8%) en ligt meer dan 5 procentpunt lager dan de respons van de ZEA 2021 (32,7%). De respons van de ZEA is vergelijkbaar met die van de ZEA 2019 (27,2%). Waarschijnlijk waren zelfstandig ondernemers in coronatijd meer gemotiveerd om melding te doen van de situatie waarin ze zich bevonden. Dit gold overigens ook voor vragenlijsten onder andere doelgroepen.

De selectiviteit van de respons

Vormen de personen die aan de ZEA hebben meegedaan een goede afspiegeling van het steekproefkader? Voor deze vraag is gekeken naar de selectiviteit van de respons. Zo bleek de respons enigszins selectief naar onder meer leeftijd en inkomenspositie. Hiermee is rekening gehouden in de weging, zodat de uitkomsten na weging niet

vertekend worden door selectiviteit in de respons op deze kenmerken. Dit geldt ook voor andere achtergrondkenmerken.

Volgtijdelijke vergelijkbaarheid

Het weegmodel is voor de ZEA 2025 licht aangepast (zie hoofdstuk 3 voor meer informatie over het weegmodel). Door bij het corrigeren voor de selectiviteit in de respons in de ZEA 2025 een aangepaste set van weegfactoren te gebruiken zijn resultaten op basis van de ZEA 2025 niet zonder meer vergelijkbaar met die van eerdere jaren. Het aangepaste weegmodel is vooraf getoetst op de ZEA 2023 data. Voor een beperkte set van kernvariabelen van het onderzoek waren er nagenoeg geen verschillen als er gebruik gemaakt werd van de oude en nieuwe weging. Desondanks kunnen er voor de ZEA 2025 toch verschillen zijn vanwege het aangepaste weegmodel en zijn de cijfers van 2025 niet zonder meer vergelijkbaar met de data van vóór 2025.

De kwaliteit van de vragenlijst

Wat betreft de kwaliteit van de vragenlijst, zien we dat er – op enkele vragen na – weinig ontbrekende waarden zijn (item non-respons) en dat de samengestelde schalen een acceptabele of goede betrouwbaarheid hebben.

Referenties

- Brakel, M. van den en K. Gidding (2019). Hoe is de financiële welvaart verdeeld? Statistische Trends, december.
- CBS (2024). [Zelfstandigen; inkomen, vermogen, kenmerken](#). StatLine publicatie. Geraadpleegd in juni 2025.
- CBS (2025). [Ruim 4 op de 10 bedrijven verwachten minder zzp'ers in te huren in 2025](#). Geraadpleegd in juni 2025.
- Mars, G.M.J., van den Heuvel, S.G., Knops, J.C.M., de Vroome, E.M.M., Pleijers, A.J.S.F., van Dam, L.M.C. en G.M. Gommans (2025). Nationale Enquête Arbeidsomstandigheden 2024. Methodologie. TNO/CBS, Leiden/Den Haag, Heerlen, Bonaire.
- Dirven, H.J. & Van der Torre, W. (2016). ESB-statistiek: Zelfstandigen minder burn-out dan werknemers. Economisch Statistische Berichten, 101(4731), 241.
- Heus, de P., Van der Leeden, R. & Gazendam, B. (1995) Toegepaste data-analyse: Technieken voor niet-experimenteel onderzoek in de sociale wetenschappen. Maarssen: Elsevier/De Tijdstroom.
- Heuvel van den, S., Van der Zwaan, L., & De Vroome, E.M.M. (2020). Study on transitions in employment, ability, and motivation (STREAM): Methodologisch rapport 2010-2019. Leiden: TNO. Publ. Nr. R11198.
- Heuvel van den, S., de Vroome, E.M.M., & Gerritsma, T.C. (2023). Arbobalans 2022. Een beknopte update van de Arbobalans 2020. TNO | Leiden.
- Särndal, C.E., & Lundström, S. (2005). Estimation in surveys with nonresponse.
- Särndal, C.E., Swensson, B., & Wretman, J. (1992). Model assisted survey sampling.
- Torre, W. van der & Dirven, H.J. (2016). CBS-berichten: Duurzame inzetbaarheid van zelfstandig ondernemers zonder personeel. Tijdschrift voor Arbeidsvraagstukken, 32(3), 240-247.
- Torre, W. van der, Dirven, H.J. & Van de Ven, H.A. (2018). Zzp'ers en werknemers: ongelijkheid in kwaliteit van werk. Tijdschrift voor Arbeidsvraagstukken, 34(2), 156-169.
- Torre, W. van der, Lautenbach, H., Van de Ven, H.A., Janssen, B.J.M., De Vroome, E.M.M., Janssen, B., Hooftman, W.E., Dirven, H.J., & Van den Bossche, S.N.J. (2019). Zelfstandigen Enquête Arbeid 2019: Methodologie en globale resultaten. TNO/CBS, Leiden/Den Haag, Heerlen, Bonaire.
- Verbiest, S.E., van de Ven, H.A., & van den Bergh, R.C. (2020). Platformwerk in kaart brengen. Leiden | TNO

